МУХАР-ШЭБЭРЭЙ 2.750.929 ПҮҮД ТАРЯАН ГҮРЭНДЭ ХУДАЛДАГДАБА

ХҮНДЭЛЭЛЭЙ САМБАР

Гүрэндэ оорhо таряа худалдаха, тушааха социалис уялгаяа болзорhоонь урид дүүргэhэн дооро дурсагдаhан управлени болон ажахынуудые республикын Хүндэлэлэй самбарта бэшэхэ гэжэ КПСС-эй обкомой бюро, Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Совет тогтоол абаба гэбэл:

Яруунын совхоз, колхозуудай үйлэдбэриин управлени (начальнигынь нүхэр Тюменцев Г. П., хүдөөгэй парткомой секретарь нүхэр Павлов П. Б., аймагай Соведэй гүйсэдкомой түрүүлэгшэ нүхэр Жалсанов Ц-Д. Ж., ВЛКСМ-эй хүдөөгэй комитедэй секретарь нүхэр Дымчиков Ч-Д.);

Кабанскын үйлэдбэриин управлениин **«Прибайкалец» колхоз** (түрүүлэгшэнь нүхэр Шитов А. А., парторганизациин секретарь нүхэр Нилсагаева Х. Н.);

Кабанскын үйлэдбэриин управлениин **Байгалай совхоз** (директорынь нүхэр Шалангов А. Г., парткомой секретарь нүхэр Попов Н. Г., рабочкомой түрүүлэгшэ нүхэр Разуваев П. И.);

Кабанскын үйлэдбэриин управлениин **«Заветы Ильича» колхоз** (түрүүлэгшэнь нүхэр Молоков В. Я., парторганизациин секретарь нүхэр Падерин П. Л.);

Кабанскын үйлэдбэриин управлениин **«Путь к коммунизму» колхоз** (түрүүлэгшэнь нүхэр Хомосов С. Р., парторганизациин секретарь нүхэр Рябов.

Кабанскын үйлэдбэриин упрвлениин **Шергинскэ совхоз** (директорынь нүхэр Карпов В. Н., парткомой секретарь нүхэр Оскорбин В. Ф., рабочкомой түрүүлэгшэ нүхэр Жилин Д. А., главна агроном нүхэр Дубкова Т. Ф.);

Кабанскын үйлэдбэриин управлениин **Ойморой совхоз** (директорынь нүхэр Квасников А. К., парткомой секретарь нүхэр Бушинов Я. П., рабочкомой түрүүлэгшэ нүхэр Дружинин В. И., главна агроном нүхэр Белоусов Г. М.);

Яруунын үйлэдбэриин управлениин **«Победа» колхоз** (түрүүлэгшэнь нүхэр Цыренжапов П. Х., парткомой секретарь нүхэр Базаров В. С., ВЛКСМ-эй комитедэй секретарь нүхэр Дугаржапов В. Д., главна агроном нүхэр Найданова Х. Ю.);

Хяагтын үйлэдбэриин управлениин **«Эрдэм» колхоз** (түрүүлэгшэнь нүхэр Шагдыров Б. Б., парткомой секретарь нүхэр Бадмажапов О. Б., ВЛКСМ-эй комитедэй секретарь нүхэр Цыбиков Н., главна агроном нүхэр Лукин В. И.).

МАНАЙ БЭЛЭГ

Эхэ орондоо оорhо таряа худалдаха социалис уялгаяа амжалтатайгаар дүүргэhэн тухайгаа Мухар-Шэбэрэй үйлэдбэриин управлениин хүдөө ажахын ажалшад баяр баясхалантайгаар мэдээсэнэ. Гүрэнэй амбаарта 2.750.929 пүүд оорhон адхагдаба. Энэмнай түсэбөөр хараалhанhаа миллион пүүдээр үлүү ехэ болоно. Управлениин колхоз, совхозууд үшөө 122 мянган пүүд оорhо уялга дээрэ нэмэжэ, гүрэндөө худалдаха зорилготой. Энээнтэй хамта таряашаднай ерэхэ жэлэйнгээ ургасын түлөө hанал оролдолгоёо ехээр гаргажа байна. Управлениимнай колхоз, совхозууд ерэхэ жэлдэ таригдаха хүрэнгын сортовой үрэhөөр гүйсэд хангагданхай. Тиихэдэ эдеэ хоолдо болон малай тэжээлдэ хэрэгтэй болохо оорhон сэбэрлэгдэнэ, намарай паар хахалагдана. Гүрэндэ оорhо ехээр худалдаха талаар Дзержинскиин нэрэмжэтэ, «Эрдэм», Бэшүүрэй совхозуудай, «Знамя Ленина», «Коммунизм», «Заганский», «Искра», «Родина», Калининай нэрэмжэтэ колхозуудай ажалшадай оруулhан хубита нилээд ехэ. Жэшээнь, Бэшүүрэй совхозой хүдэлмэришэд гүрэндэ 452 мянган пүүд оорhо худалдаа. «Знамя Ленина», «Коммунизм» колхозууд гурбан жэлэй түсэб, «Заганский», Калининай нэрэмжэтэ, «Искра», «Путь Ленина» колхозууд хоёр жэлэй түсэб дүүргэhэн болоно.

Мүнөө үедэ колхоз, совхозуудай ажалшад хүдөө ажахын ургамалнуудай хуряалгые ойрын сагта дүүргэхын түлөө ерэхэ жэлэй баян ургасын түлөө, мүн адууhа малаа hайнаар ондо оруулхын түлөө бүхы хүсэ шадалаа эл сүүлжэ байhан үетэй. Колхозниигууд, совхозуудай хүдэлмэрилэгшэд болон хүдөө ажахын мэргэжэлтэд мал ажалай, таряан ажалай продуктнуудые улам элбэг дэлбэгээр абадаг болохын түлөө хүсэлэл оролдолгоёо гаргажа байна.

Н. МАЛЫГИН,
хүдөөгэй парткомой секретарь.
Н. ХОРОШИХ,
үйлэдбэриин управлениин начальник.
Ц. ЦЫБИКОВ,
аймгүйсэдкомой түрүүлэгшэ.

БУХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

41-дэхи жэлээ гарана.

БУРЯАД ҮНЭН

КПСС-эй Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй орган

№ 231 (10599) | 1964 оной сентябриин 29, вторник | Сэн 2 мүнгэн

ҮДЫН ГОЛОЙХИД ҮГЭДӨӨ ХҮРӨӨ

Манай үйлэдбэриин управлениин таряашад социалис уялгынгаа тоодо оруулан, бэлэдхэлэй пунктнуудта hуулшынгаа пүүд оорhо таряа тушаажа дүүргэбэ. Гүрэнэй складуудта 131,2 мянган центнер оорhо таряан оруулагдаба. Иигэжэ хориинхид жэлэйнгээ түсэб 160 процент дүүргэбэ.

Ажахынууднай ерэхэ жэлдэ таригдаха хүрэнгын үрэhэнэй жасые бардам хүрэхөөр хааhан байна.

Энэ амжалтада Хэжэнгын совхозойхидой хубита ехэ. Тэдэнэр 240 мянган пүүд оорhо таряа гүрэндөө худалдаба. Тиихэдэ Чисаанын совхоз 160 мянга, Анаагай совхоз 156 мянган пүүд оорhо таряа гүрэндөө тушаагаад байна.

Хориин таряашад бэлэдхэлэй пунктнуудта оорhо тушаалгаяа үргэлжэлhөөр. Мүнөө жэлдэ гүрэндөө 145 мянган центнер оорhо тушааха хүсэлэнтэй.

Энээнтэй хамта үйлэдбэриин управлениин ажахынууд сентябриин 17-до гүрэндэ hү худалдаха 9 hарынгаа түсэб дүүргэhэн тухайнь мүн элидхэнэбди.

КПСС-эй ЦК-гай болохоёо байhан Пленумые амжалтатайгаар угтахые зоригжоhон манай совхозуудай ажалшад гүрэндэ маха худалдаха түсэбөө мэнэ дүүргүүтэй байна.

И. ИГНАТЬЕВ,
үйлэдбэриин управлениин начальник.
А. РАНДИН,
хүдөөгэй парткомой секретарь.
Б. АЮРОВ,
аймагай Соведэй гүйсэдкомой түрүүлэгшэ.
Н. НАЙДАНОВ,
ВЛКСМ-эй хүдөөгэй комитедэй секретарь.

АМЖАЛТАЯА УЛАМ АРЬБАДХАХАБДИ

Нуурта тала дайда гүүлэн алдаршанхай Яруунын үйлэдбэриин управлениин хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэд ехэхэн амжалта түйлаба. Тэдэнэр гүрэндэ таряа худалдаха социалис уялгаяа бэелүүлбэ. Эхэ оронойнгоо амбаарта 100 мянган центнер оорhо шэнэ ургасаhаа худалдажа, хараалhан түсэбөө 34 мянган центнерээр үлүүлбэ. Гүрэндэ таряа тушаалга үргэлжэлhөөр. Яруунын таряашад таряа тушаалгые 110 мянган центнертэ хүргэхөөр зоригжонхой.

Энэ түйлаhан ехэ амжалта хадаа КПСС-эй ЦК-гай декабриин, февралиин Пленумүүдэй түүхэтэ шиидхэбэринүүдээр зоригжоhон колхозниигуудай, совхозой хүдэлмэрилэгшэдэй, ажахынуудай хүтэлбэрилэгшэд болон мэргэжэлтэдэй нэтэрүү шангн ажалай үрэ дүн мүн.

Оорhо таряа абалгые, гүрэндэ худалдалгые дээшэлүүлхэ тэмсэлдэ Нарhатын совхозой коллективэй оруулhан хубита нилээд ехэ байна бшуу. Тэдэнэр мүнөө жэлдэ 35 мянган центнер оорhо гүрэндөө худалдаха уялга абаа hэн. Харин тэрэнээ 43.800 центнертэ хүргэбэ гэхэ гү, али түсэбөө 2,5 дахин дүүргэбэ. Тушааhан оорhонойнгоо хэмжээе 50 мянган центнертэ хүргэхын түлөө эндэхид мүнөө тэмсэжэ байна. Управлени соогоо нэн түрүүлэн Нарhатын совхозой дүрбэдэхи отделениин таряашад (эрхилэгшэнь нүхэр Цыбиков, парторганизациин секретарь нүхэр Намжилов) таряа хуряалгаяа дүүргэhэн байна. Тэрэ отделени 20 мянган центнер оорhо хуряажа абаха түсэбтэй hаа, 28 мянган центнер оорhо абанхай. Тэрэнэйнгээ 13 мянган центнерынь гүрэндэ тушаагаа. Уялгань 7 мянган центнер байhан. Яруунын совхозой, «Дружба», «Победа» колхозуудай таряашад hайнаар ажаллажа, яhала hайн амжалта түйлаа.

Энэ илалта болбол габшагай ажалай ашаа үрэ. Энэ илалта хадаа партийна организацинуудай колхоз, совхозуудаа мэргэжэл шадабаритай хүнүүдээр бэхижүүлхэ, баян ургаса абажа, гүрэндөө оорhо худалдаха уялгаяа болзорhоонь урид дүүргэхэ талаар ябуулhан эмхидхэлэй болон политическэ угаа ехэ хүдэлмэриин үрэ дүн мүн болоно! hүүлэй үедэ колхоз, совхозуудаймнай партийна организацинууд эдэбхи үүсхэлтэйгээр хүдэлнэ. Тэдэнэй ажал ябуулга тодорхой, онсо шууд зорилготойгоор эмхидхэгдэнэ. Партийно-эмхидхэлэй хүдэлмэриин гол зорилгонь хадаа үйлэдбэриин хүгжэлтэ болоно. Парткомуудай секретарьнар нүхэр Цыдыпов (Нарhатын совхоз), нүхэр Козлов (Яруунын совхоз), нүхэр Базаров («Победа» колхоз) таряа хуряалга дээрэ хүдэлдэг хүн зоной дунда ехэхэн хүдэлмэри ябуулhан зэргэтэй. Нарhатын совхозой 1-дэхи, 2-дохи отделенинүүдэй, Яруунын совхозой 2-дохи отделениин партийна эхин организацинууд механизаторнууд болон таряашадай дунда партийно-политическэ хүдэлмэри бэрхэ шадамараар эмхидхэhэн байна.

Хуряалгын үедэ олон механизаторнууд техникэ ехэ бүтээсэтэйгээр ашаглаха талаар эрхим жэшээ харуулна. Коммунистнууд, комсомолнууд, коммунис ажалай ударнигууд таряа хуряалгые саг болзор соонь, эрхим шанартайгаар дүүргэхын түлөө ехэ тэмсэлэй манлайда алхалан ябаа. Эрхимэй эрхимүүд нүхэд Мулонов, Эрдынеев, Галсанов (Яруунын совхоз), Дармаев, Туезов (Нарhатын совхоз) Белоусов, Дашиев («Дружба» колхоз), Шелихов (Иисэнгын совхоз), Бальжанов, Цыренжапов (Комсомольскй совхоз) болон бусад олоной солото нэрэнүүдые дурдажа боломоор.

Оорhо таряа гүрэнэй пунктнуудта зөөлгэн дээрэ Буряадай автоуправлениин ажахын шоферууд нүхэд Малышев, Иванов, Критский, Скворцов, Мясников болон бусад унтаха нойргүй ажаллажа байна. Таряа хуряалгада республикын промышленна предприятинуудай хүдэлмэришэд, Буряадай хүдөө ажахын институдай студентнэр нилээд горитойхон туhаламжа үзүүлhэн байна.

Агуухэ Октябриин революциин 47 жэлэй ойн баярые амжалта түгэсөөр угтахын түлөө колхоз, совхозуудынай таряа хуряалгаяа хаhа соонь дууhахые, эрхим шанартай хүрэнгын үрэhэ болон бусад жасануудые байгуулхые оролдожо байна.

Мал ажалай продуктнуудые гүрэндэ худалдаха түсэб болзорhоонь уридшалан дүүргэхэ тэмсэлдээ манай управлениин хүдөө ажахын ажалшад мүн лэ hайн илалта түйлажа шадаа. Гүрэндэ нооhо худалдаха жэлэй түсэб 101 процент, үндэгэ—125 процент дүүргэгдэбэ. Тиихэдэ гүрэндэ маха худалдаха 9 hарын түсэб 102,5 процент, hү—108 процент дүүргэгдэhэн байна бшуу. Маха абаха, гүрэндэ худалдаха талаар Нарhатын, Яруунын совхозууд, «Победа», «Дружба» колхозууд hайн үрэ дүнтэй.

КПСС-эй ЦК-гай болохоёо байhан Пленумые угтуулан, шэнэ гарар ехээр эдлэдэг үргэн Яруунын ажалшад түйлаhан амжалтануудаа улам батадхажа, ерэхэ үедэ бүри hайн илалта түйлахын түлөө эсэшэ сусашагүйгөөр ажаллажа байна.

П. ПАВЛОВ,
Яруунын хүдөөгэй үйлэдбэриин парткомой секретарь.

Румыниин Арадай Республикын правительственна делегациин хүндэлэлдэ

Хитадай Арадай Республикын 15 жэлэй ойн hайндэртэ хабаададаа Пекин ошохо замдаа Москва хүрэhэн Румыниин Арадай Республикын правительственна делегациин хүндэлэлдэ КПСС-эй Центральна Комитедэй Нэгэдэхи секретарь, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ Н. С. Хрущев сентябриин 27-до Уулзалгын байшан соо обед үгөө.

Энэ обедтэ Румыниин Хүдэлмэришэнэй партиин Центральна Комитедэй Политбюрогой гэшүүн, РНР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ Ион Георге Маурер (делегациин толгойлогшо), РРП-гэй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, РНР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын орлогшо Эмиль Боднэраш болон бусад байгаа.

Совет талаhаа А. Н. Косыгин, В. П. Мжаванадзе болон бусад байлсаа.

Обедэй үедэ хоёр талые hонирхуулдаг асуудалнуудаар hанал бодолнуудаа хани ёhоор, сэхэ руунь зүбшэн хэлсэбэ.

Нүхэд Н. С. Хрущев, Ион Георге Маурер духаряануудые үгөө.

(ТАСС).

Шалгалтын бригада мэдээсэнэ

БУЙЛУУЛАГДАМАЛ ТЭЖЭЭЛ—БҮХЫ ҮНЕЭДТЭ!

Намаршье үнгэрхэнь, үбэлэй үүдэн даа орожо ерэбэ. Малшадай эгээл ноусалгатай саг энэ үедэ ородог. Малай ашаг шэмэ дээшэлүүлхын түлөө хэнэйшье оролдосотойгоор тэмсэжэ байhаниинь ойлгосотой. Теэд хайшан гээд тэмсэхэб? Жэшээлхэдэ, hаалиин фермэ дээрэ ажаллажа байhан хүнүүд үбэлэй сагта ямар хүдэлмэри хэхэ болоноб? Ямар аргаар hү ехээр hааха байнаб?

Шалгалтада хабаадагшад Эрхирэгэй совхоздо ерэхэдээ, элэ асуудалнуудаар hонирхоhон байгаа. Гайхалтайшье юумэниинь үгы. hүүлэй үедэ энэ совхозой hаалиин фермэнүүдтэ түрүү онол арга хэрэглэгдэжэ, үбэлдэ hүн ехээр hаагдадаг болоо. Ямар hайн юумэ эндэ хэрэглэгдэнэб? Энээн тухай тодорхойгоор хэлэебди.

ХЯМДАШЬЕ, hАЙНШЬЕ

Эhээгдэмэл hОЛООМОН! Энээнэй hайн байдагые хүнүүд ехээр магтана. hолоомые тэрэл зандань эдюулжэ үгэхэдэ мал мүртэйгөөр эдидэггүй. Зуу, мянганшье центнер байгаа талэй, хор гээшэнь яаха аргагүй, малай хүлдэ гэшхэгдэжэ дууhана ха даа. Теэд тиимэ hолоомые тусхай машинада хэршээд, гидролизно аргаар эhээгээд, малда эдюулээ hаа, ямар ашатай байнаб! Нэгэшье центнерынь хоосоор уригдажэ хосорноггүйл.

Энээн тушаа хэн юу хэлэнэб? Совхозой 1-дэхи отделениин эрхилэгшэ Гымпил Мункуев бидэнтэй хөөрэлдэхэдөө иигэжэ мэдүүлнэ:

—Манай отделенидэ hаалиин хоёр фермэ бии. 400 гаран үнеэд харуулагдажа байдаг. Үнгэрhэн үбэлжэлгын үедэ нэгэ фермэ дээрээ гидролизно аргаар hолоомо эhээдэг болоно, үбэлэй үедэ hү hаалияа урда жэлэйнхиэ нилээд дээшэлүүлээбди. Энээнэй ашаар ганса hү hаали дээшэлнэ бэшэ, харин hаалиин үнеэд шадал хүштэйгөөр ондо ороно, hолоомо буйлуулдаг боложо, үшөө хэды ехэ тэжээлнай алмагдаа гээшэб!

Отделениин 1-дэхи фермые даагша Рыгзыма Очировна Жимбеева hаа энээгээ hаатнай, баhал тиигэжэ харюусаха байха. Эдэнэр тон лэ зүб хэнэ гэжэ hанагдана. Яахадааб гэхэдэ, нёдондо hаалиин фермэдэ тон бага үбhэ тэжээл бэлдэгдэжэ абтаhан. Харбээ бэлдэгдэhэн тэжээлыень раасионой ёhоор хубаарилаад, үнеэдтэ эдюулээ hаань, бии байгаа силос, үбhэниинь үбэлэй тэн багаар дууhаха, март hараhаа эхилээд hаамхай үнеэд хооhоор тооной байлгагдаха болохо hэн. Теэд январь hараhаа эхилээд май hарын дүүрэтэр гидролизно аргаар hолоомон буйлуулагдажа, үбэлжэлгынь горитой алмагдаа. Эдэ hаранууддта хамта 188 тонно эhээгдэмэл hолоомон бэлдэгдэhэн, фермын 190 гаран үнеэдтэ дунда зэргээр үдэртөө 7—8 килограмм тиимэ тэжээл үгтэжэ байhан.

МАЛ АЖАЛДА ХИМИ ХЭРЭГЛЭХЭ! Иимэ уряатайгаар «Правда Бурятии», «Буряад үнэн» газетэнүүдэй нэгэдэмэл редакци Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Соведэй дэргэдэхи радио болон телевидениин комитедтэй сугтаа республикын колхоз, совхозуудта рейд үнгэргэжэ байна.

Түрүү ажахынуудай дүй дүршэл юу харуулнаб гэхэдэ: зарим колхоз, совхозууд мал ажал дээрээ хими нэбтэрүүлжэ, малай тэжээл буйлуулхадаа хэрэглэдэг болонхой. Илангаяа гидролизно аргаар hолоомо буйлуулагдадаг, тэрээндэнь аммиагай уhа, мүн карбамид, микроэлемент болон бусад химическэ зүйлнүүд холигдодог, тэжээлые hайн шанартай болгодог болоо. Иигэжэ малда тэжээл бэлэдхэхэдээ малай ашаг шэмэ дээшэлүүлхэ арга олгогдоно.

Оронойнмнай бусад областьнуудта, мүн республикымнай түрүү ажахынуудта гидролизно аргаар hолоомо буйлуулагдадаг боложо, ганса hолоомоор нилээд ехэ үбhэ тэжээл үбэлжэлгын үедэ алмаhан байха юм. Энээнhээ гадна, hү hаалгые нилээд дээшэлүүлээ. Иимэ арга Ивалгын туршалга-үйлэдбэриин ажахыда, Дзержинскиин нэрэмжэтэ, Сэлэнгын, Эрхирэгэй болон бусад совхозуудта хэрэглэгдэнэ. Зарим ажахынууд үнгэрhэн зундаашье hолоомо эhээжэ малда эдюулээ.

Тиихэдээ нүхэр Зафренэй методээр hолоомо буйлуулгада аммиагай уhан холигдодог боложо байна. Тиигэжэ буйлуулагдаhан hолоомо шанараар хоёр дахин hайжардаг, нэгэ килограмм hолоомон 0,56 тэжээлэй единицэтэй, 5 дахин ехэ протеинтэй болоно.

Үбэлжэлгын үедэ эдэ аргануудые үргэнөөр хэрэглээ hаа, ажахынууд hү hаалияа нилээд дээшэлүүлхэ аргатай. Мал ажалай продуктнуудые элбэгжүүлхын тулада фермэ бүхэндэ хими үргэнөөр хэрэглэхэ ёhотойбди. Ажал дээрэ түрүү аргануудые хэрэглэхэ хэрэгтэнь үнгэргэгдэжэ байhан рейдэвэ шалгалта ехэ туhа хүргэхэ бээзэ гэжэ найдагдана.

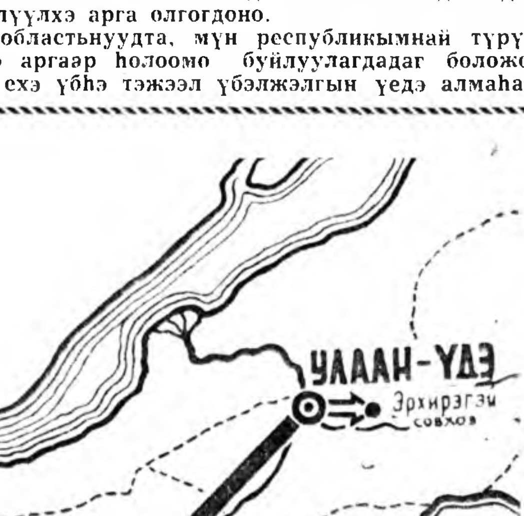

Гидролизно аргаар hолоомо буйлуулхада хэр ехэ гаргаша хэгдэнэб? Энэ талыень харахада иимэ: 5 hара соо бэлдэгдэhэн 188 тонно буйлуулагдаhан тэжээлдэнь 152 центнер hолоомон, 101 центнер талха таряанай зүйл, 164 килограмм дрожжо, үшөө бусад зүйлнүүд хэрэгтэй болоо. Эдээниие, мүн Эндэ hолоомо буйлуулжа байhан ажалшадта үгтэhэн салингые тооложо гаргахада бүхы дээрээ 1.939 түхэригэй гаргаша хэгдэhэн байна. Тиихэдээ **эhээгдэhэн hолоомонойнь тонно бүридэ 10 түхэриг 31 мүнгэн гэхэ гү, али центнер бүридэнь 1 түхэриг 03 мүнгэн гаргашалагдаа бшуу.** Энээгээр тухайлхада, тиимэ ехэ мүнгэ зөөри гаргагданагүй гээшэ. Нёдондо центнер үбhэ бэлдэлгэдэ хэды гаргаша хэгдэhэн байгааб, тэрээнhээ хоёр дахин хямда сэнтэйгээр абтана ха юм.

АШАНЬ ЮУГЭЭР ХАРЮУЛАГДААБ?

Буйлуулжа малда эдюулхэдэ ашань hү hаалияар лэ харюулагдана ха юм. Тиигэхэшье ёhотой. Юуб гэхэдэ, гидролизно аргаар hолоомо эhээгээд, үнеэдтэ үгтэжэ байдаг фермэнүүдтэ hүниинь ондоо ехээр абтана.

Энээниие совхозой 1-дэхи фермын ажал дээрэhээ харахада болохо. 1964 оной январь—май hарануудта гидролизно арга хэрэглэжэ, урда жэлэйхиhээ hү hаалгаяа ямараар ехэдхэhэниинь доро харуулагдана:

	Абтаhан hүниинь (центнерээр)		Нэмэлтэнь (процентээр)
	1963 он	1964 он	
Январь	126	226	180
Февраль	222	315	140
Март	248	356	140
Апрель	284	368	130
Май	230	335	146

Заагдаhан таблица дээрэhээ иигэжэ элирнэ. Тус фермынхид 1963 ондо гидролизно аргаар hолоомо эhээжэ үнеэдтэ эдюулдэггүй байгаа. Теэд 1964 оной 5 hара соо урда жэлэйхидэл адли олон үнеэдые hаажа байгаад, энэ арга хэрэглэхэдээ hү hаалияа 1,1—1,8 дахин нэмээгээ бшуу.

Тиихэдэ гидролизно арга ороойдоо хэрэглээгүй энэ отделениин hаалиин 2-дохи фермэдэ ямар байдал үзэгдэнэб?

	Абтаhан hүниинь (центнерээр)		Нэмэлтэнь (процентээр)
	1963 он	1964 он	
Январь	147	187	120
Февраль	239	237	—
Март	284	229	—
Апрель	344	267	—
Май	290	259	—

Малынь үбэлэй үедэ буйлуулагдаhан тэжээл дээрэ байлгагдаагүйhөө боложо, январь hараhаа эхилээд үбэлжэлгын дүүрэтэр ямаршье нэмэлтэ үгөөгүй, харин нёдондонойхиhоо hү hаалинь доошолhон байха юм.

Иимэ жэшээнүүдые сасуулжа харахада, гидролизно аргаар hолоомо эhээжэ малда эдюулхэдэ ямар ехэ ашатай байhаниинь сохом гэршэлэгдэнэ ха юм даа.

Ерэхэ үбэлжэлгын үедэ тус совхоздо мянга гаран үнеэн харуулагдаха юм. Совхозой дирекци, партийна комитет ажахыдаа түрүү арга хэрэглэхын тулада энэ намар бүхы фермэнүүдтээ гидролизно аргаар hолоомо буйлуулдаг тусхай цехүүдые бэлэдхүүлжэ байна. Харбээ нёдондо энэ арга оройдоол 2 фермэдэ хэрэглэгдэhэн байбал, мүнөө намарhаа эхилээд, бүхы 6 фермэдэнь хэрэглэгдэхэнь. Тиигэжэ зарим hаалиин фермэнүүд сүүдхэдөө 4—5 тонно хүрэтэр hолоомо эhээдэг болохонь. Үбэлэй сагта үнеэн бүридэ үдэртөө 10—15 килограмм хүрэтэр эhээгдэhэн hолоомон үгтэжэ байха.

Мүнөө совхозой hаалиин фермэнүүдтэ дархашуулай тусхай бригада эмхидхэгдээд, ажаллажа эхилэнхэй. Октябриин 15—20 болотор тэжээл буйлуулдаг цехүүд фермэ бүхэндэ бэлэн болгогдожо, бүхы хэрэгсэлнүүдээр хангагдаха. Тиихэдэ поли дээрэhээ hолоомо хуряажа абаха хүдэлмэриие богони болзорто эмхидхэхэ зорилго табигдаад, механизаторнууд ажаллажа эхилэнхэй.

Үбэлэй үедэ hаалиин бүхы үнеэдые буйлуулагдамал тэжээл дээрэ байлгажа, үнеэн бүриhөө хахад пүүд хүрэтэр hү hаахын түлөө тэмсэжэ байhан Эрхирэгэй совхозойхидой үүсхэлые hайшаамаар. Энээниинь республикымнай hаалишад үргэнөөр дэмжэхэ, үбэлжэлгые бэлэдхэл ехэтэйгээр угтахын хойноhоо шамдажа оролсохо бээзэ гэжэ найдагдана.

Рейдовэ шалгалтада хабаадагшад:
Н. РЫБКО, Т. ГАРМАЕВ,
«Правда Бурятии», «Буряад үнэн» газетэнүүдэй нэгэдэмэл редакциин, республикын радио, телевидениин комитедэй корреспондентнүүд. Ч Д. ГАЛСАНОВ, хүдөө бэшэгшэ.
Улаан-Үдын управлени.
Эрхирэгэй совхоз.

ЗАЛУУШУУЛАЙ БУХЭДЭЛХЭЙН ХУРАЛДААНАЙ ДЕКЛАРАЦИ

Залуушуулай болон студентнүүдэй hанал нэгэдэлгын бүхэдэлхэйн хуралдаан бүхы оронуудай эдир залуу хүбүүд, басагадта хандаhан Деклараци нэгэн дуугаар баталан абаад, Москвада сентябриин 24-дэ хүдэлмэреэ дүүргээ.

Арадуудай национальна бэеэ даанхай байдалай, сүлөөрэлгын түлөө тэмсэлые шангадхаха, хуушанай колониализмын үлэгдэлнүүдые, арадуудые колониальна ёhоор мүлжэлгын бусад бүхы формонуудые зайсуулха манай хамтын уялгые ойлгожо байhанаа хүтэлбэри болгон, империализм болон хархис этэгээдүүдтэ эсэргүү тэмсэл хэжэ, дэлхэй дээрэ эб найрамдал хангаха, хүн түрэлтэндэ эрхим hайн ерээдүйе хангаха эрмэлзэлгые хүтэлбэри болгон бидэнэр, 126 ороной хэлэн олон миллион эдир залуу хүбүүд, басагадай түлөөлэгшэд, хуралдаанай тугые, нэгэдэлэй болон талархалгын тугые үргэбэбди гээд Деклараци соо хэлэгдэнэ.

Дэлхэйн залуу үетэн мүнөө үе сагай дайшалхы эршэ түгэс хүсэн болоно. Тэдэнэр аха үетэнтэеэ хамта жагсан ябажа, империализмда эсэргүүсэн эрэлхэг зоригтойгоор тэмсэнэ, мүлжэлгэ болон дарлалтые усадхана, шэнэ ажабайдалай байшангые бодхоно. Залуушуул социальна болон национальна сүлөөрэлгын революцинуудта, империализмда эсэргүү олониитын демократическа хүдэлөөндэ хабаадана. Залуушуул хуушанай колониальна империнүүдые hандаргалгада, залуу бэеэ даанхай гүрэнүүдэй бии боложо, хүгжэлгэдэ өөрынгөө элитэ ехэ туhа нэмэри оруулаа.

Империализмда эсэргүүсэн, эб найрамдалай, демократиин болон арадуудай зол жаргалай түлөө тэмсэлые шангадхалгада социалис оронуудай залуушуулай оруулhан элитэ ехэ туhа нэмэриие бидэнэр, хуралдаанда хабаадагшад, тэмдэглэнэбди. Эдэ залуушуул социализм байгуулагшадай түрүүшын зэргэнүүдтэ ябана.

Социалис оронуудай болон бэеэ даанхай залуу гүрэнүүдэй арадуудай, өөрынгөө сүлөөрэлгын түлөө тэмсэжэ байhан арадуудай, капиталис оронуудахи хүдэлмэришэнэй болон демократическа хүдэлөөнэй, дэлхэйн ажалшадай, бүхы түрүү хүнүүдэй нэгэдэмэл хүсэнэй түгэлдэр байhанда бидэнэр батаар этигэнэбди.

Тэмсэл хэжэ байhан дэлхэйн эдэ хүсэнүүдэй тус бүхэнэйнь империализм, колониализм болон шэнэ ёhоной колониализмые диилэн бүлижэ, эб найрамдалай, демократиин хэрэгые хамгаалжа шадаха нэгэдэмэл фронтын тэмсэлдэ өөрынгөө угаа ехэ туhа нэмэри оруулдаг байhые бидэнэр хараадаа абанабди; бүхы оронуудай арадуудай, мүн залуушуулай өөhэдынгөө тэмсэлые саг үргэлжэ дэмжэлсэжэ байха гээшэ тус фронтын үндэhэ hуури болоно.

Империализм манай хамтын дайсан, тэрэ арадуудай сүлөөрхэ замые хаана, амгалан тайбан байдалда саг үргэлжэ гай түбэг татана гэжэ бидэнэр нэгэн hаналтайгаар тоолонобди. Империализм шэрүүн шанга, харата муухай, тэрэ мүртөө хүсэ ехэтэй дайсан болоно. Тэрээнтэй тэмсэхын тулада арадуудай, ниитэ ажалшадай, залуушуулай хүсэлэл оролдолгые нэгэдүүлхэ хэрэгтэй, угаа ехэ баатаршалга болон хатуу зориг гаргаха хэрэгтэй.

США-гай империалис этэгээдүүдэй бүлимтарал түрүүлхэ, зэрхэг түримхэй ааша гаргаха политика дэлхэйн бүхы хубинуудтахи арадуудта мүнөө эгээн лэ ехэ аюул тохёолдуулна. Баруун Германиин, Англиин, Франциин, Испаниин, Португалиин болон бусад оронуудай империалистнууд дэлхэй дээрэ тонуул дээрмэ хэхэ талаар Америкын монополинуудай эдэбхитэй ханинарынь болоно. США-гай болон бусад империалис оронуудай монополинуудта түшэглэдэг, тэдэнэй зугhоо дэмжэгдэдэг Испанидахи, Португали болон Урда Африкадахи фашис болон колониалис засаг түрэ хадаа империалис хархис ябуулгын эгээн лэ уршагта муухай үзэгдэл болоно. Франко, Салазар болон Фервуд гэгшэд тонилон ошог! Испаниин, Португалиин болон Урда Африкын арадуудта эрхэ сүлөө олгоё!

Бүхы оронуудай залуушуул болон студентнүүдэй дура хүсэлые мэдүүлхэ зуураа hанал нэгэдэлгын бүхэдэлхэйн хуралдаан хаана бүхы колонинууд болон туладыганиин оронуудта дары түргэнөөр, заабол бэеэ даанхай байдал олгогдохо ёhотой!— гэhэн эрилтэ хэнэ.

Бидэнэр иигэжэ хэлэнэбди: эрхэ сүлөөгэй, бэеэ даанхай байдалай түлөө тэмсэжэ байhан арадууд болон залуушуулатай бидэнэр бүхы сэдьхэл зүрхэнhөө hаналаа нэгэдэнэбди. Эдэ арадуудта хүсэдөөр талархажа, тэдэниие хизаарлашагүйгөөр дэмжэжэ байhанаа хуралдаан тангариглан мэдүүлнэ.

Империализм болон зэрхэг түримхэй хүсэнүүдтэ эсэргүүсэн олон шууд тэмсэл. Арадуудай эрхэ сүлөөдэ элитээр сохилто үгэхые эдэ хүсэнүүд hэдэдэг гэжэ Кубын Республикада эсэргүүгээр, Вьетнамай Демократическа Республикада эсэргүүгээр, Кипртэ эсэргүүгээр, Бразавилиин ниислэлтэй Конгодо эсэргүүгээр hаяхан хэгдэhэн харата дайшалалганууд харуулжа үгэнэ.

(Үргэлжэлэлынь 3-дахи нюурта)

Тоосоото-һунгалтын суглаануудһаа

ГҮНЗЭГЫ ТОБШОЛОЛ ХЭГДЭЭГҮЙ

Тоосоото-һунгалтын суглаан боложо байба. Парткомой секретарь нүхэр **Рябовай** элидхэлэй дүүрэһэнэй һүүлдэ коммунистнуудай хэлэхэ юумэниинь ехэ байгаа. Суглаан дээрэ парткомой ямараар ажаллаһан, артелиингаа хүгжэлтые ехэдхэхэ тушаа ямар ажал ябуулһаниинь хэлсэгдэхэ, коммунистнуудай урда тодорхой зорилгонууд табигдахашье ёһотой ха юм даа.

Түрүүн үгэ абаһан хүнүүдэй юу хэлэһэн тушаа тогтоёбди. Колхозой уншнай хонишон нүхэр Самшлов хэлэхэдээ:

—Хонин ажал гээшэ артелиимнай олзо доход ехэтэй һалбари юм. Тэдэ хонидойнгоо тоо толгойе олошоруулха, үүлтэрыень һайжаруулха хэрэг багаар анхарагдана,—гэбэ.

Энэ коммунист зүб лэ тэмдэглэнэ. һүүлэй 2—3 жэлэй хугасаа абажа харахада колхозой хонин һүрэг олошороогүй, харин үсөөрөө ха юм. Илангаяа үбэлэй түл үхэл гарзада олоороо ороно. Энэ жэлдэ 100 эхэ хонин бүриһөө арайхан 50-яад хурьган түлжүүлэгдээ. Мал ажалай ондооошье һалбаринуудые абахада баһал бирагүй. Жэлэй эхинһээ хойшо 8 һарын туршада 100 үнеэн бүриһөө оройдоол 57 тугал абтаһан байха юм. Малай муугаар харууһалагдаһан дээрэһээ үнгэрэгшэ һарануудта 9 мянга шахуу хонин, хурьган, 200 гаран эбэртэ бодо мал гарзада ороһон байгаа.

Яахадаа иимэ байдал үзэгдөөб? Парткомой секретарь тоосоо хэхэдээ ушар шалтагааниинь гүнзэгыгөөр харуулжа, бодото тобшолол хээгүй бшуу. Энэ колхоздо абтаһан продукциин өөрынь үнэ сэн һурагүй ехэ. Илангаяа мал ажалһаа продукци абалгада мүнгэ зөөриин гаргаша ехээр хэгдэнэ. Саашадаа мяха, һү, ноолһо абалгые ехэдхэхэ хэрэгтэ артелиин арга боломжонуудай хүсэд һайнаар хэрэглэгдэхэ байһаниинь элитэ.

Коммунист нүхэр Цыбенов үгэ абахадаа иигэжэ хэлэбэ:

—Жэл бүри ниитынгээ малда тэжээл хүсэд хүрэхөөр бэлэдхэжэ абанагүйбди. Энээнһээ боложо мал ажалнай хүгжэнэгүй,—гэнэ.

Малай тэжээл ехээр бэлэдхэхэ арга байна гү? Бии. Юуб гэхэдэ, сабшалан үшөөл муугаар ашаглагдана. һүүлэй жэлнүүдтэ сабшалан уһалха, үрэжэл һайнтай болгохо талаар баһа анхарал табигдана. Иимэ хүдэлмэри хаана ябуулагдамаар байгааб гэбэл: Эльгэн, Хужарта, Улаалзай гэжэ газарта сабшалан уһалха арга боломжын байгаашье һаань хэрэглэгдэнэгүй. Сабшалангые наг шэбхээр утэгжүүлхэ, сэбэрлэхэ талаар баһал мүртэй юумэ хэгдэнэгүй. Шугы бургааһанда дарагдашаһан зарим газарта тэрэниие сэбэрлэхэ хүдэлмэри хэгдэхэ байгаад, һүүлэй үедэ орхигдошонхой.

Зоотехническэ болон ветеринарна мэргэжэлтэдэй хангалтагүйгөөр ажаллажа байдагые коммунист нүхэр Ванчиков тэмдэглээ. Малай үхэл гарзада ородогой шалтагаан ехэнхидээ элдэбын үбшэнтэй һулаар тэмсэл хэдэгһээ болоно. Энээниие һэргылхын тулада профилактическа болон эмнэлгын хүдэлмэри муугаар ябуулагдана. Энэ талаар, мүн малшадай дунда һуралсал эмхидхэхэ, түрүүшүүлэй дүй дуршалые дэлгэрүүлхэ хэрэгтэ партиийна комитет үшөөл ехэ оролдолго гаргаагүй байшоо. Гадна тус колхоздо мэргэжэлтэдэй совет эмхидхэгдэһэн аад, парткомой зүгһөө муугаар ударидагдаа бшуу.

Колхозой коммунистнууд ажалайнгаа һайн талые харалсажа, дутуу дундануудыень элирүүлхынгээ хажуугаар артелиингаа гол һалбари—мал ажалые саашадань хүгжөөхэ арга боломжонууд тухайгаа тодорхойгоор хэлсээ.

Тоосоото-һунгалтын суглаан дээрэ парткомой секретаряар **А. И. Чимитцыренов** һунгагдаба.

Б. ЦЫБЕНДОРЖИЕВ.
Хяагтын управлениин Карл Марксын нэрэмжэтэ колхоз.

ПАРТИЙНО-ГҮРЭНЭЙ ХИНАЛТА МЭДЭЭСЭНЭ

АРАДАЙ ХИНАГШАД ТАРЯАЛАН ДЭЭРЭ

Энэ жэлдэ бүри һайн ургаса хуряажа абахын түлөө олон механизаторнууднай үнгэрэгшэ хабартаа габшагай бушуугаар ажаллаа бэлэй. Тэрэ хүсэлэлынь эрхим һайнаар харюулагдаба. Управлениимнай алишье ажахыда талха тарянай үндэр баян ургаса хуряажа абаха эрхэ нүхэсэл олгогдоо. Арга боломжоёо элирхэйлээд байхадаа, Мухар-Шэбэрэй үйлэдбэриин управлениин ажалшад һайнаар ургууһан шэнэ ургасаһаа Эхэ орондоо 450 мянган центнер ороохо тушааха, худалдаха гэһэн социалис уялга абаа һэн.

Гадна колхоз, совхоз бүхэн ерэхэ жэлэй тарилгада бардам хүрэхэ хүрэнгын үрэһэ хаажа абаха гүйсэд аргатай. Тэрэшэлэн ехэ хэмжээнэй ороохо колхознигуудтаа хубааха, малай тэжээлдэ таһалха, элдэб хэрэгсэлэй жасануудые байгуулха арга ехэ бии болоно.

Ушар иимэһээ таряа хуряалган дээрэ нарин нягта хиналта табиха, энэ хэрэгтэ арадай хинагшадые, мүн хүдөөгэй эдэбхитэдые үргэнөөр хабаадуулха гэһэн зорилго партийно-гүрэнэй хиналтын органуудай үмэнэ онсо харюусалгатайгаар табигдана. Таряа хуряалгын үедэ хүдэлхөөр партийно-гүрэнэй хиналтада туһалха 57 постнуудые ажахынууд дээгүүр шэнээр эмхидхэһэн байнабди. Урдань 122 байгаа. Иимэ постнууд колхоз, совхозуудай полевой стануud болон бригадануудай дэргэдэ байгуулагдаа һэн. Тэдэнэй хүдэлмэридэ нютагай эдэбхитэд, ажалай түрүүшүүл олоор хабаадуулагдаһан зэргэтэй. Гадна поли, ороохоной тоогууд дээрэ хэгдэжэ байһан ажал хүдэлмэриин шанарые хинан шалгажа, дутуу дундануудые элирүүлжэ байхаар дозорнууд мүн лэ эмхидхэгдээ.

Арадай хинагшад ургаса хуряалгын түрүүшын үдэрһөө эхилжэ, өөһэдынгөө харюусалгата ниитын албые эрмэлзэл үүсхэлтэйгээр бэелүүлжэ захалаа һэн.

Жэнгээнь, партийно-гүрэнэй хиналтада туһалха Бэшүүрэй совхоздохи бүлэгэйхид 1-дэхи отделениин Добуун гэжэ таряалангай ороохоной тоогһоо тушааха ороохон шэгнэгдэнгүйгөөр ябуулагдажа байһыень элирүүлбэ. Энээн тухай управлениин «Ленинэй зам» газетэдэ бүлэгэй түрүүлэгшэ нүхэр Намсараев бэшэһэн байгаа. Тэрэ дохёогой үндэһөөр Улаан-Үдын «Весоремзаводһоо» техник уригдажа, тэрэ тоог дээрэ автошэгнүүр дары тодхогдоһон бэлэй. Мүнэ һая 4-дэхи отделениин Дабаатын тоогһоо ороохоной шэгнэгдэнгүй ябуулагдажа байһые тодорхойлоо.

«Эрдэм» совхозой постнууд яһала һайнаар хүдэлжэ байна. Эндэхид дутуу дунда олон зүйлнүүдые элирүүлһэн, ороохо таряа хулгайлхашье ябадалтай дайралдаһан юм. Дозорой гэшүүд нүхэд Нимаев, Семенова, Семелюк, Варфоломеев гэгшэд 83-30 номертой «МАЗ» автомашинын шофер Серюгин гэгшын һогтуугаар машинаяа жолоодожо ябатараа хүмэрюулһэн ороохо хулгайлһан бүлэг хүнүүдые балшыса барян һэн.

Сохигдоһон ороохоной бүридхэлэй муугаар хэгдэжэ байһан ушарнууд зарим ажахынуудта элирхэйлэгдэбэ. «Искра» колхоздо гүрэндэ тушаагдахаар ябуулагдаһан ороохон гаргашын дансада тэмдэглэгдэдэггүй байшоо. Мүн тэрэшэлэн энэ колхозой 2-дохи бригадын Мунханай полиин 238 гектар шэниисын хоёр зурагар баал комбайнерай һалаар ажаллаһанһаа боложо сохигдонгүй үлэшэһэниие эндэхи хинагшад хуряалгын шанар шалгажа ябахадаа олоо һэн. Тэрэ гээлтые абхуулһан, голодоһо гаргагшадта яла тохоһон шуу.

Ороохоной тоог дээрэ сугларһан талха тарянай бүридхэл шалгахынгаа хажуугаар ороохоной ямараар сэбэрлэгдэжэ, хадаглагдажа байһые баһал нарин нягтаар хаража байдаг. Зарим ажахынуудта саг соогоо сэбэрлэгдээгүйһөө боложо, ороохоной ехээр халажа, ургажа байһан баримтанууд тодорхойлоо. Тэрэниие дары зайсуулха хэмжээн саг соогоо абтадаг ушартай. Иимэ ушар, жэшээнь, «Эрдэм» совхозой 2-дохи отделенидэ ушарһан байна.

Ургаса хуряалгын эхилһэнһээ шо арадай хинагшадай хэһэн, бү... һэн аша туһатай хэрэг үйлые ... олон баримтануудаар тодорхой... эндэ үшөө олоор тэмдэглэжэ бо... байгаа. Гэбэшье энээхэн хэдэн ... шээнүүдшье тэдэнэй ехэ ажалай ... дүнгые элеэр харуулжа үгэнэ ... һанамаар. Мүнөө управлениин ажахынууд таряа хуряалгаяа, гү... дэ ороохо тушаалгаяа һаяар дүү... хэнь. Тиигэбэшье һаань арадай ... нагшадай поли дээрэхи ажал ябу... га заашье залирха зэргэгүй. О... һо сэбэрлэлгэ, хүрэнгын ороохо ... га, мүн шэнэ ургасын бусад га... ша дээрэ нарин нягта хиналта ... тоогдохо ушартай. Тиимэ удхатай ... эрилтэшье мүнөө табигдажа ба... гээшэ.

В. КРИВОГОРНИЦЫН,
Мухар-Шэбэрэй үйлэдбэриин управленидэхи партийно-гүрэнэй хиналтын комитедэй түрүүлэгшэ.

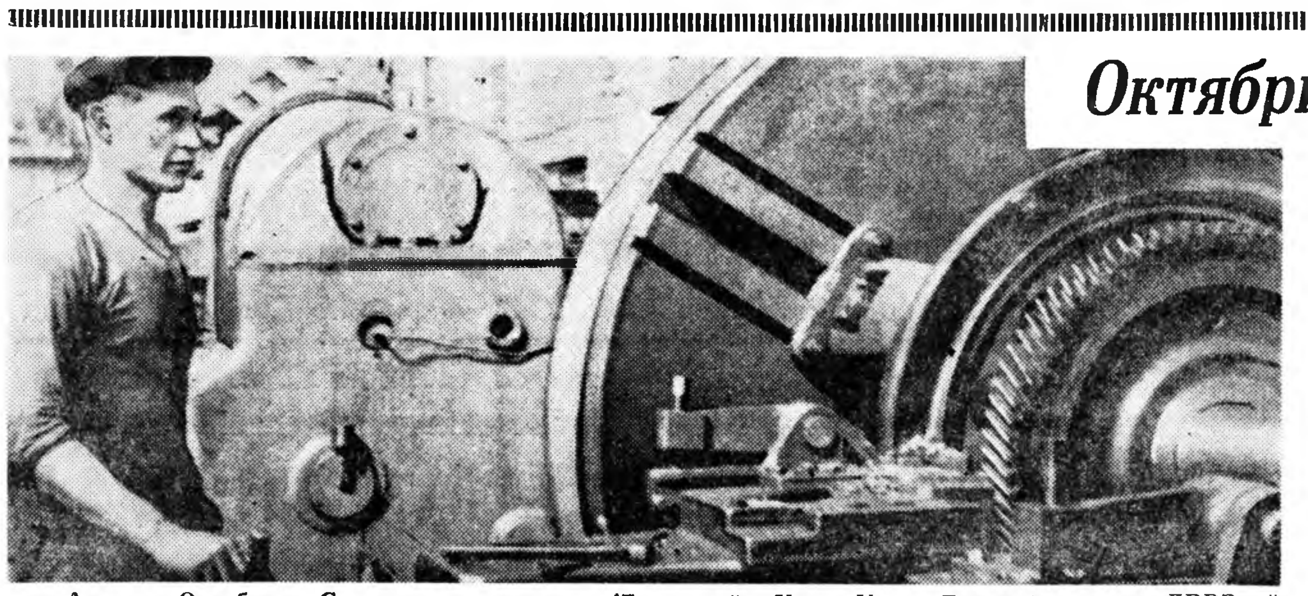

Агуухэ Октябриин Социалис революциин 47-дохи ойе Улаан-Үдын Ленинэй орденто ЛВРЗ-гэй хүдэлмэришэд болон алба хаагшад ажалай шэнэ бэлэгүүдээр угтахаяа тэмсэнэ. Заводой локомотивай мөөрэй цехэй токарь, коммунис ажалай ударник Николай Каюмов эдэ үдэрнүүдтэ халаанайнгаа даабари 130—140 процент хүрэтэр дүүргэнэ. ЗУРАГ ДЭЭРЭ: нүхэр Каюмов ажалдаа.

А. МАНТАЕВАЙ фото.

Октябриин һайндэрэй хүндэлэлдэ

ШЭНЭ АМЖАЛТЫН ЭХИН

Зунай һарануудһаа август һайн үрэ дүнгүүдтэй байба. «Забайкаллес» комбинадай леспромхозуудай бага комплексно бригадануудай мүрысөөн энэ һарада үргэнөөр дэлгэрүүлэгдээ. Мүрысөөндэ оролсоһон 215 бага комплексно бригадануудай 6-ниинь эрхимлэжэ, ажалайнгаа бүтээсэ 2000 гаран кубометртэ хүргэһэн байна. 31 бригада 1500—2000 кубометр, 94 бригада һара соо 1000—1500 кубометр модо бэлэдхэжэ таллуулаа.

Хандагатайн бага комплексно бригаданууд мүрысөөндэ эрхимлэжэ ябаһаар. Эндэхи табан бригада хоёр мянгатанай нэрэ зүүжэ ябана. Дүрбэн бригада 1500 гаран кубометр модо бэлэдхэн таллууһан юм. 13 бригада ажалайнгаа бүтээсэ 2000—1500 кубометртэ хүргэбэ. Мүрысөөндэ түрүүлжэ гараһан нүхэр А. И. Кудряшовой бригада август соо 2076 кубометр, Д. Ф. Сопрыкинай бригада—2063 кубометр, В. И. Спиридоновой бригада—2061 кубометр, И. Е. Кирилловэй бригада—2004 кубометр, И. И. Кушнаренкын бригада—2000 кубометр модо бэлэдхэн таллуулаа.

Хориин леспромхозой бага комплексно бригаданууд һайн үрэ дүн харуулба. Жэшээлхэдэ, ТДТ-10 трактораар А. И. Ступинай бригада 2118 кубометр, В. Ф. Ивановой бригада—1696, Ц. Ц. Будаевай бригада—1997, С. Г. Ермаковой бригада—1977, А. Д. Поповой бригада—1915 кубометр модо бэлэдхэһэн байна.

Мүн ТДТ-40 трактораар ажалладаг Горхоной леспромхозой гурбан бригада август соо тус бүридөө 1500-һаа дээшэ кубометр модо бэлэдхэн таллуулаа.

Модо бэлэдхэгшэдэй дундаһаа мянгатанай тоо олошоржо байна. Бага комплексно бригаданууд шэнэ амжалтын эхин август соо табигдаба гэжэ хэлэхээр.

Зарим леспромхозуудта урдынхидаал адли бага комплексно бригадануудай мүрысөөндэ ёһотой анхарал хандуулагдаагүй байһаар. Байгалай, Шулуутайн, Хүрбын леспромхозуудай олон бригада ажалайнгаа бүтээсэ дээшэлүүлжэ шадаагүй. Байгалай леспромхозой 15 бригадануудай дундаһаа хоёрынь 1500 кубометрһээ дээшэ модо бэлэдхэн таллууһан юм. Хүрбын леспромхозой нэгэншье бригада ажалайнгаа бүтээсые 1500 кубометртэ хүргэжэ шадаагүй. Шулуутайн леспромхозой 29 бага комплексно бригадын 11-ниинь 1000—1500 кубометр модо бэлэдхэһэн байна.

Олон леспромхозууд бии байһан арга боломжоёо хүсэдөөр хэрэглэнэгүй. Ажахын хүтэлбэрилэгшэд, профсоюзна организацинууд бага комплексно бригадануудай хоорондо мүрысөө ёһотойгоор эмхидхэнэгүй, бүтээсэ ехэтэйгээр ажаллаха арга хангананагүй.

Агуухэ Октябриин хүндэлэлдэ абаһан социалис уялгануудаа бодотоор дүүргэхын тула социалис мүрысөө үргэн дэлисэтэйгээр дэлгэрүүлхэ, намартаа зунай һарануудта орходоо һайн үрэ дүн туйлаха зорилго табигдана.

К. МИХАЙЛОВА,
«Забайкаллес» комбинадай инженер.

«Бултадаа нэгэнэйнгээ түлөө, нэгэниинь бултанайнгаа түлөө».

ҮГЭ НЭГЭДЭГШЭДҺЭЭ ҮРЭ ЕХЭ

КОММУНИЗМ байгуулагшын ёһо заншал болоһон эдэ үгэнүүдэй удха шанарынь айхабтар ехэ. Үнэхөөрөөшье бодоод үзэе. Шинии, гансал нэгэ хүдэлмэришэнэй һэшхэлһээ бүхы коллективэй нэрэ хүндэ дулдыдана бэшэ аал? Энээниие арсахаар аал? Үгы гэжэ һанагдана.

Хүн бүхэнэй даабарита уялгадаа ямараар хандадаг, хүсэ шадалаа, өөүн бэлигээ хамтынгаа аша туһада зорюулан ажаллаа һаа, сугтаа хүдэлдэг хүнүүдэй нэгэл һанал бодолтой, хүсэл эрмэлзэлгэтэй байгаа һаа, коллективынь хүсэтэй, эбтэй байдаг, түсэб, даабаринье амжалтатайгаар дүүргэдэг гэжэ мэдээжэ.

«Электромашина» завод ганса Улаан-Үдэ город соогоо мэдээжэ болоһон коллектив бэшэ. Тэрэнэй суу ганса республика соогоо тараа бэшэ, харин хүршэ областьнуудта мэдээжэ болоо гэжэ хэлээ һаа үлүү юумэ үгы. Тус коллективэйхид хэды дахин РСФСР-эй Министрнүүдэй Советэй, ВЦСПС-эй дамжуулгын Улаан тугта хүртэһэн. Шэнэ продукци үйлэдбэрилхэ, мүн ондоошье даабариин үгтэхэдэ, тэрэнээ заабол һайнаар дүүргэхэ гээшэ тус коллективэй нэрэ хүндын хэрэг болонхой.

Үйлэдбэриин амжалта коллективэй гэшүүдые хүмүүжүүлхэ асуудалтай таһаршагүй холбоотой, бэе бэеһээ дулдыдадаг хоёр асуудал ха юм. Үйлэдбэреэ шэнэ ёһоор түсэблэхэ хэрэгтэ эндэхи бүхы хүдэлмэришэд хабаадалсадаг. Тэдэнэр һара, үдэр соо хэхэ ажалаа тодорхойлон мэдэхэһээ, даабари абахаһаа гадна, деталь бүхэниие ямар болзор соо дүүргэхэ, тэрэнэйнгээ түлөө хэды түлөөһэ абахаяа эртээнһээ ойлгожо абадаг. Шэнэ техникэ, түрүү технологи нэбтэрүүлхэтэй адли үйлэдбэриин культура, мүн хүдэлмэришэдэй мэргэжэл шадабари дээшэлүүлхэ хэрэгтэй болоно. Иигэжэ хүдэлмэришэд сэхэ үйлэдбэри дээрээ, коллектив соогоо хүмүүжүүлэгдэнэ. Тээд ганса үйлэдбэриин харилсаагаар коллективэй ажабайдал хизаарлагдана бэшэ ааб даа.

Эхэ ороной олон область, хизаарнуудта эльгээгдэдэг продукци бүтээдэг заводой хүдэлмэришэд Ленинградай түрүү предприятинуудай үүсхэл дэмжэн, ниитын, ажалай журам эбдэдэггүй коллектив болохо гэһэн зорилго һаяхан урдаа табиба.

Архи ууха, ниитын газарта бэеэ муугаар абажа ябаха, гэр бүлэдөө аягүй ааша гаргаха, хараал шэрээл татаха, наншалдаха гэхэ мэтын хуушан сагай эдэ муухай үлэгдэл үшөө яһала ушарһаар. Иимэ муухай үлэгдэл гаргаха шалтагаанай, ушар үндэһэнэй мүнөө үедэ үгы болобошье, архи уугаад, шууяа, наншалдаа гаргаха, ажалдаа ерэнгүй зайгуултажа ябаха хүнүүд бии байһаар. Ямар нэгэн хүнэй аягүйгөөр аашалха, ниитын журам эбдэхэдэ хэды олон хүнэй һанаа сэдьхэл зобоно, дуран гутана гээшэб?

Журам эбдэгшэдтэй ямар тэмсэл ябуулхаб, тэрэнээ юунһээ эхилхэб? Коллективэй дунда ябуулагдадаг хүмүүжүүлгын хүдэлмэри һайжаруулха—энэл түрүүшын шухала эрилтэ байба. Энээндэ партийна, профсоюзна организацинууд хабаатай. Тэдэнэр хэхэ хүдэлмэреэ, өөһэдынгөө уялга мэдэнэ, дүүргэнэ. Энээн тухай эндэ хэлэгдэнэ бэшэ. Коммунизм байгуулагшын сахиха ёһо заншал баримталан ажабайдалаа байгуулжа байһан совет ажалша хүн ажалай, ниитын журам эбдэхэ ябадалтай эбсэхэ ёһогүй гэһэн эрилтэ хэгдэнэ. Журам эбдэгшэ, архинша бусад хүдэлмэришэдтэй адли ниитын баялиг эдлэлдэ хүртэхэ, тэдхэмжэ, ямар нэгэн хүнгэлэлтэ ябаха ёһогүй, амаралтын гэртэ, санатори ошожо амарха түлөөһэгүй гү, али бага түлөөһэтэ путёвко тэрээндэ үгэхэгүй, зунай сагта амаралта үгэхэгүй гэхэ мэтэ хэмжээ хараалһан тогтоол түрүүшээр заводой эдэбхитэдэй хабаадалгатайгаар завкомой заседани дээрэ баталан абтаа һэн. Тэрэ тогтоолые хүдэлмэришэд мүн лэ һайшаагаа.

Ажалдаа гараагүй һаа—хүдэлмэришэдэй суглаан дээрэ харюуса, архи ууга, гэртээ шууяа татаа һаа—нүхэдэй суудэй урда зогсо гэһэн эрилтэ коллективынь журам эбдэгшэ бүхэнэй урда табинхай. Энэ тэмсэлдэ хүдэлмэришэд, ниитын организацинууд, нүхэдэй сүүд, мастернууд—бултадаа хабаадалсана. Хэнэй, хэзээ журам эбдэһэн, аягүй ааша гаргаһан тухай, тэрээндэ ямар хэмжээнэй абтаһан тухай бэшэгдэдэг түсхай журнал цех бүхэндэ бии. Ямар нэгэ цехэй түсэбөө үлүүлэн дүүргэһэн, продукциин өөрынь үнэ хямдаруулһан, үйлэдбэриин культура дээшэлүүлһэн, мүн ондоошье һайн үрэ дүн туйлаад, харин журам эбдэһэн, аюулгүйн техникын гурим сахяагүй нэгэншье баримтын байгаа һаа, тэрэ цехэй бүхы һайн талань хүсэдөөр хараада абтадаггүй, тэрээндэ түрүү һуури үгтэдэггүй гээшэ. Коллектив шинии түлөө харюусалгатай, ши коллективэйнгээ түлөө харюусалгатайш гэһэн ёһо заншал эдоол эндэ бодотоор бэелүүлэгдэнэ бэшэ аал? Даажа абаһан уялгаяа бодотоор дүүргэдэг, журамтай, мүн заводой коллективэй нэрэ хүндые хүндэлдэг хүдэлмэришэдтэй болохо, ажалһаа гаража, ондоо тээшэ ябадаг ушар үсөөрүүлхэ зорилгоор кадрнуудай ниитын бюро эндэ эмхидхэгдээ. Эдэбхитэй, түрүү, униинһөө хойшо заводто хүдэлдэг хүдэлмэришэдһөө энэ бюро бүридхэгдэнхэй. Бюрогой зүбшэлгүйгөөр нэгэншье хүн ажалһаа гаргагданагүй, ажалда абтанагүй.

Хүдэлмэришэдые хүмүүжүүлхэ асуудалда бригада онсо шухала үүргэ дүүргэнэ. Имагтал багахан энэ коллективэй гэшүүд бэе бэеэ һайнаар мэдэнэ, хүн бүхэнэй абари зан, һанал бодол тухайнь мэдэнэ, тоогооро үсөөншье һаа, бэе бэедээ ехэ нүлөө үзүүлнэ. Гэшүүн бүхэндөө шанга эрилтэтэйгээр хандадаг бригадада журам эбдэхэ ушар үсөөн дайралдадаг. Заводой хүдэлмэришэн Иннокентий Яковлев жэшээтэ ажалаараа мэдээжэ болоһон, урдань бэеэ һайнааршье абажа ябаа. Журам эбдэдэггүй коллектив болохо гэһэн шиидхэбэриин абтаһанай һүүлээр тэрэ архи уужа, гэртээ наншалдаа татаа һэн. И. Яковлевые хамһабариин ажалда оруулха, Хүндэлэлэй самбарһаа портредынь, коммунис ажалай ударнигай үнэмшэлгынь абаха гэһэн шиидхэбэри бригаданнь, цехэй профсоюзай комитет гаргаа. Хэншье байг — бригадир, ударник гү, али юрын хүдэлмэришэн хамаагүй — ниитын, ажалай журам эбдээ һаа, нүхэдэйнгөө урда харюуса, зэмээ амаса гэһэн эрилтэ коллективынь хэнэ хаям.

...Заводой хашаа соо ороһон хүн бүхэн нэгэ иимэ юумэ обёорхо. Цехүүдтэ ошохо харгын хоёр хажууда коммунис ажалай ударнигуудые амаршалһан халуун үгэнүүдэй томо гэшын үзэгүүд улаан бүд дээрэ бэшэгдэнхэй харагдадаг. Мүн амаршалга, уряануудтай зэргэлээд заводой униинэй түрүүшүүл, коммунис ажалай ударнигуудай олон портредууд жэрылдэн хадаатай. Заводой униинэй хүдэлмэришэдэй, коммунис ажалай ударнигуудай аллей гэжэ эндэхи нэгэ харгы нэрлэгдэдэг болонхой. Энэ аллейн захада, заводто орохо будкын ара талада хара самбар дээрэ сагаан үзэгүүдээр бэшэгдэһэн үгэнүүд хүн бүхэнэй анхарал хандуулдаг болобо. «Анхарагты! Эдэнэр коммунис ёһоор ажаллаха, ажаһуухада манай коллективтэ һаалта хэнэ» гэжэ эндэ бэшээтэй. «Ажалай журам болон ниитын гурим эбдэгшэдэй салин хулһээе абаха касса» гэһэн мүн лэ томо үзэгүүд холоһоо эндэ харагдадаг. Мүнөөдэр хэд журам эбдэгшэд салингаа абахагүйб, тэдэнэй нэрэ обог, хүдэлдэг цехынь мүн лэ эндэ бэшэгдэдэг.

Арад зонойнгоо аша туһада хүсэ шадалаа элеүүлэн ажалладаг нүхэдөө коллектив иигэжэл хүндэлжэ, магтажа байдаг. Харин журам эбдэгшэдтэй эбсэхэгүй, шанга эрилтэ хэхэ байһанаа заводой коллектив мэдүүлжэ, тэмсэжэ байна.

С. БАРДАМОВА.

ТЕХНИКЫЕ ШАДАЖА ХЭРЭГЛЭХЭДЭ...

Жэлэй эхинһээ хойшо 65 мянган тонно шулуун нүүрһэ түсэбһөө гадуур малтан абтаба. Энэмнай манай шулуу нүүрһэшэдэй горитой амжалта гэжэ хэлэхээр.

Горнягуудай ажалай бүтээсын жэл бүхэндэ дээшэлүүлэгдэжэ, горно техникын ашагтай һайнаар хэрэглэгдэжэ, шэнэ, хүсэ ехэтэй машина ашаглажа байһанай ашаар түсэб үлүүлэн дүүргэгдэдэг болоо.

Галуута нуурай шахтоуправлениин шулуу нүүрһэшэд туйлаһан амжалтаяа арьбадхажа, ажалайнгаа бүтээсэ улам дээшэлүүлхэ гэжэ шиидээд, Агуухэ Октябриин 47 жэлэй ойн хүндэлэлэй социалис мүрысөөндэ оролсобо. Эхэ оронойнгоо һайндэртэ ажалай бэлэг барихын түлөө мүрысөөн шахтоуправлениин участок, шахтануудта үргэнөөр дэлгэрээ. Участок, шахта бүхэнэй горнягууд арга боломжоёо тодорхойлжо, һайн үрэ дүн харуулха талаар шэнэ уялга абана.

7/8 шахтын оньһожоруулагдаһан комплексно 1-дэхи участок (начальнигынь А. В. Невзоров) шахтоуправлени соогоо түрүүлжэ гараа. Тэдэнэр 1200 тонно нүүрһэ түсэбһөө гадуур малтанхай. Нүүрһэ малтадаг «Тула» гэжэ комплекс дээрэ хүдэлдэг Михаил Давыдовай бригадынхид шалгаржа ябана. Оньһожоруулмал комплексно участогай ажалай бүтээсэнь бусад участогуудайхида орходоо хоёр дахин ехэ, малтан абадаг нүүрһэнэйнь өөрынь үнэ хоёр дахин бага юм. «Тула» комплекс хэрэглэхэдэ ашаг ехэтэй гэжэ эндэхид дэмы хэлэнэгүй.

Нээмэл аргаар шулуу нүүрһэ малтан абаха ажал үргэдхэгдэнэ. Энэ шэнэ, түрүү арга хэрэглэжэ байһан участогуудай ажалай бүтээсэ яһала ехэ. Тус участогайхид сентябриин даабариһаа гадуур 10 мянган тонно нүүрһэ малтаһан байна.

Сентябрь соо шахтоуправлени түсэбһөө гадуур 15 мянган тонно нүүрһэ хэрэглэгшэдтэнь эльгээбэ. Тэрэнэй ехэнхинь Монголой Арадай Республика эльгээгдээ.

Д. ЧИРКОВ,
Галуута нуурай шахтоуправлениин түсэблэлгын таһагай начальник.

Туглнуудынь тобир тарганууд

Зунай бэлшээриин үедэ адууһа малай харууһалга һайнаар эмхидхэжэ түлжүүлэгдэжэ байһан, мүн гүрэндэ тушаагдаха малай шэгнүүр 100 хоногто 100 килограммаар нэмээхэ гэһэн мүрысөөндэ Сэлэнгын совхозой мал адуулагшад олоороо хабаадалсаһан байна. Энэ ажахын мал адуулагшадай дундаһаа Чойдоржо Бадмацыренов ажалаа бултанһаа һайнаар эмхидхэжэ, һайн дүнгүүдые туйлажа шадаа.

Тэрэ 125 эрэ тугал Эрээлжэ гэжэ бэлшээри һайнтай нютагта харууһалаа. Тиихэдээ тэдэнээ лайнаар бэлшээдэг, үглөөнэй бүрэнхыһөө үдэшын боро хараан болотор адуулдаг байһан. Мүн бэлшээриингээ газарые һайнаар мэдэдэг дээрэһээ, дүрбэ-таба хоноод лэ ондо ондоо газарта харюулдаг, хаһа сагтань уһалдаг байгаа.

— Июлиин хуушаар, августын эхээр аагма халуун үдэрнүүд байгаа. Энэ үедэ ургажа байһан ногоон хатажа, мал ехээр ангадаг һэн. Тиимэһээ харууһалдаг тугалнуудаа үдэртөө 4—5 дахин уһалдаг байгаабди,—гэжэ нүхэр Бадмацыренов хөөрэнэ.

Энэньшье зүйтэй. Юуб гэхэдэ, хатаһан ногоо, үбһэ эдиһэн мал уһа ехээр уудаг ха юм. Тиигээгүй һаа муугаар эдеэлдэг гээшэ.

Чойдоржо Бадмацыренов адууһа малай харууһалга, бэлшээриие һайнаар эмхидхэхын хажуугаар тэдэндэ, илангаяа залуу малда нэмэлтэ тэжээл үгэжэ байха хэрэгтэй гэжэ һайса мэдэдэг болоһон. Тиимэһээ тугалнуудтаа зунай үедэ дабһа, искусственна һү болон таряа талханай зү... эдюулжэ байһан.

Ажалдаа үнэн зүрхэнһөө хандажа, ниитын хэрэгые өөрынхиһөө үлүү ехээр һанажа ябадаг ажалшад хүдэлмэридөө амжалтатагүй туйладаг ха юм. Нүхэр Бадмацыреновэй харууһалдаг тугалнуудай шэгнүүр июнь-июль һарануудта суудхэ бүриин дунда зэргээр 850—900 граммаар нэмээгдэһэн байгаа. Августын хуушаар тугалнуудые шэгнэхэдэ толгой бүринь дунда зэргээр 157 килограмм боложо, суудхэдэ 1005 граммаар нэмэһэн байба. Тугалнуудынь бултадаа тарганууд.

— Зундаа тугалнуудта искусственна һү уулгадаг байгаабди. Энэмнай залуу малнуудые түргөөр түлжүүлхэ хэрэгтэ ехэ һайн нүлөөтэй байба. Мүн совхознай гүрэндөө удхан һү ехээр тушаадаг болоо. Мүнөө намарай һэрюун боложо, адуу малай бүхы һайнаар таргалха саг ерэбэ.

Ажал хүдэлмэридөө үшөө һайн амжалта туйлахыень нүхэр Бадмацыреновта хүсэе.

Б. ВАНЧИКОВ.
Хяагтын аймаг.

Намарай бэлшээри зүбөөр хэрэглэе

ХҮРЭЛДЭЙН НОГООНОЙ ХҮШЭТЭЙДЭ...

Абаһаар харахада мал һүрэгтэ таарамжагүй янзатай, хада уула, ой модон болоһон Хүрэлдэй нютаг бии юм. Энэмнай сууда гараһан, дуунда ородог үргэн Ноёхонһоо баруун хойшоо балайшье холо бэшэ, Түхэмтэй зэргэлээнхэй. Эгээл эндэ жэлһээ жэлдэ XX партсъездын нэрэмжэтэ колхозой олон мал һүрэг атарлан бэлшээгдэдэг. Малай эгээ дуратай, тон шэмэтэй һайхан хяаг, боро үбһэн, үлэн, бусадшье амта шэмэтэй ногоон элбэгээр ургадаг. Эгээл эндэ колхозой мал арьбан далангаа зузаардаг, мяха шүрбэһээ шангададаг гэлсэдэг. Нээрээшье тиимэ байгаа даа.

Һаяхан энэ баян дэлгэр нютагаар ябажа, колхозой нэгэ суутай хүнтэй, суг ажалладаг нүхэртэйнь уулзажа хөөрэлдэхэ, энэ замай залуурша дай нэгэнэй ажалай хэр зэргэ бүтээсэтэй байһыень хөөрэлдэжэ абаха золтой байгаа.

...Наранай гараха дүтэлшөөд, зүүн урдахи хадын саагуур туяаран улайршоод байха үедэнь энэ эрхим малшантай золгохоёо зорёо һэмди. Ошохо замдамнай үргэн ехэ таряалан нэмжыжэ, аалихан һэбшээ һалхинай зүг шэгээ һэлгэн һэб-һэб үлеэхэ, бүри таряалангай онгосонуудай абяан нэгэ үедэ хүршэгэнэн хүсэ орохонь, нэгэ үедэ аалидан холо болоһондол сопостохонь тон һонор һанагдаа бэлэй. Тээ саашалһаар ябатарнай хуряагдаһан поли бии боложо, монсойлдошоһон элдэб зүһэнэй хашарагууд аятайгаар таран бэлшээжэ ябаа. Тэдэнэй баруун хойто таладань эмээлтэй морин газарһаа толгойгоо үргэнгүй эдеэлнэ, эдеэлнэ. Һайса обёоржо хараһаар байтар нэгэ шуумгай ябадалтай, үндэр набтараараа дунда зэргын хүн хашарагуудай дунда юуб даа сасажа, тараажа ябахань үзэгдөө. Хажуудань бэеэ дууһан хүсэншэһэн гэхээр хүри улаан зүһэтэй хашараг газар тээшэ түргэ түргэн тонгогод гээд, юуб даа ехээр амтархан долёоно хэбэртэй. Хажуудань хүрэжэ ерэхэдэ эзэниинь тэжээлэй дабһа тараан сасажа, томоногуудыень бутаргажа ябаба.

— Эгээ тэрэ хара эреэн хашарагта биратай дабһа эдюулжэ шадабагүйб... Тугаарай адаглажа ябахадамни биратайгаар эдеэлдэггүй байба лэ. Тоймогни, уһалаагүйдөө таряа талханай үлдөөсэ эдихэгүй байбалтай,— гэжэ аалиханаар гүбэр шэбэр гэбэ. Тиигээд баруун тээшээ эрьехэдэнь баһа нэгэ хара хашараг толгойгоо томоотойгоор үргэжэ, эрхэлһэн, дуудаһан юумэдэл үүгэнэн үүгэнэн улынэ...

—Шимни баһа юугээ арибэш. Одоол үсэгэлдэрэйхиһөө һанаһандаа хүрэтэрөө эдеэлбэ бэшэ аалши. Үглөөнэй 5—6 часһаа мүнөө хүрэтэр. 10 час болотор тарянай поли дээгүүр бэлшэхэдээ гэдэһээ дүүргээ ёһотой байхаш,—гэжэ дуугарһаар гарайнгаа час яаралтайгаар харахиба.

— Уудхаха, хөөрэлдэхэ зониие һаатуулжа байналтайб. Эдэ ама хэлэгүй адагуусан амитадтай үлүүсэ һамаарша хаб. Үдэр бүри, үглөөнэй 10 часһаа худагһаа эдэнээ уһалдаг хүм. Бага зэргэ амаруулаад, хээрын ногоондо удаань шунгуулагшаб. Тиигээгүйдэ нэгэ газартаа, нэгэ янзын эдеэлсэдэ һонёо буурашаха. Малшье хадаа һонирхуу амитад лэ,— гээд хүхюу зугаа дэлгэһээр худаг тээшээ дүтэлжэ эхилээ һэн...

Һайрамай уһанай урдажа, газарай хурьһэндэ шэнгэн орожо эхилхэһээ хойшо ниитынгээ мал һүрэгые энэ малша бэрхэ хүн адуулжа ябадаг юм. Алдар нэрынь дуулгабал, Дамби Дашимолонович Гомбоев гээшэ. Үшөө үхибүүн ябахаһаа эхилээд мал һүрэгтэ, илангаяа хурьга, эшэгэндэ, унага, тугалда дуратай, мал харууһалхадаа дүрэлхэг Дамби Дашимолонович колхозойнгоо хүгжэнги ажахы болотор элдэб ажалда ябаа. Тиихэдээ хүнэй хойно гараһан, магтаалда хүртөөгүй ушар гэжэ байхагүй. Ходоодоо даруухан ябадаг, ямар нэгэн хүдэлмэриин онсо илгаае бодомжотойгоор, нягтаар ойлгожо абаад, заабол амжалта туйлажа һаладаг заншалтай.

Тарган гадаргай мяха элбэг ехэ болгохо зорилгын табигдахада, хэды жэлэй саада тээ шахан, бэлшээн таргалуулагдадаг бодо мал Дамби Дашимолонович харууһалжа ороһон намтартай. Тиихэдээ суудхэ бүхэндэ шэгнүүрыень 700—800 граммаар, һайн сагтань килограмм хүрэтэр нэмээдэг байгаа.

Энэшье жэлдэ баһа 148 эрэ хашарагуудые тушаажа абаад, июниин 10-һаа хойшо бэлшээжэ ябана. Абаһаар шэгнэхэдэнь тус бүридөө 70—80 килограмм, зариманиинь 100 килограмм шэгнүүртэй байһан. 80 хоног соо горитойгоор эдэнь шадал хүшэ ороо. Дунда зэргээр суудхэ бүхэндэ 1000 граммаар шахуу шэгнүүрынь нэмэһэн байна бшуу. Бэлшээриин ногооной түлэг дундаа байһан үедэ, июнь, июль һарада толгой бүхэнэйнь шэгнүүр суудхэдээ 1200 граммаар нэмэһэн юм.

—Харин август һарада шэгнүүрэйнь нэмэсэ доошолшоо. Суудхэдэа 770 грамм нэмэһэн байба. Августын барагдахада шэгнээ һэмди. Эдеэлсэмнай нэгэ бага муудаа ха. Сентябрьда тарянай һуурида адуулалсахадаа энэ дутагдалаа хүсэлдүүлжэ байнабди. Манай һамган Цыпилмаа иигэжэ шэгнүүрэйнь доошоо ороһондо һанаата болоод, үглөөнэй харанхыһаа гэхээр үдэшэ орой болотор адуулая гээд сүлөө һамбаагүй болошобо хабди,— гэжэ Дамби Дашимолонович энеэбхилбэ.

Бэлшээриин ногооной хагдаран муудатар хашарагуудаа адуулжа, хүйтэнэй сагай ерэхэдэ үдэшэ, үглөө үбһэ тэжээл аргатай соонь эдюулжэ байгаад, тус бүриин шэгнүүр адагынь 250 килограмм хүргөөд, январь һарада хашарагуудаа гүрэндэ тушаахань. Үбэлжэлгэдэ униихэнэй балдажа, хорёо хотоёо дууһан бэлдэжэрхинхэй. Энэл даа, эрхим шанартай мяха абадаг Ноёхоной түрүү малшан!

Бэлшээриингээ газар тон гамтай зүбөөр хэрэглэдэг, хэдэн хэһэг болгожо хубаагаад, ногоонойнь гарасые хараалан, тэндээ ээлжэлүүлэн адууладаг, тэжээлэй дабһа дутамаггүйгөөр үе-үе болоод лэ эдюулжэ, үдэртөө 2—3 уһалжа, хямдасэнтэй үхэрэй мяха элбэгжүүлдэг малшанда, Дамби Дашимолоновичто, тэрэнэй һамган Цыпилмаада ажалай амжалта хүсэе.

Д. ЧИМИТОВ.
манай тусхай корр.

Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой (Түнхэн) униинэй комбайнер Андрей Манзарханов жэлһээ жэл бүри «СК-3» комбайнаар 300 гектарһаа доошо бэшэ таряа хадажа, управлени соогоо суурхуу. ЗУРАГ ДЭЭРЭ (зүүн гарһаа): Андрей Манзарханов, главна агроном Анатолий Моглоев гэгшэд 300 гектарһаа хэды центнер таряа даааб гэжэ тооложо байна.

С. БАЛДУЕВАЙ фото.

БУРЯАД ҮНЭН
2-дохи нюур.
1964 оной сентябриин 29.

ЗАЛУУШУУЛАЙ БҮХЭДЭЛХЭЙН ХУРАЛДААНАЙ ДЕКЛАРАЦИ

(...шинь 1-дэхи нюурта)

...бал, ООН-до өөрынгөө хуу-...ые эдлэхэ тухай Хита-...ай Республикын үнэн зүб ...тэрэшэлэн мүнөө үедэ Аме-...рагүүдээр эзэмдэгдээд бай-...ань аралые өөртөө бусаа-...э тэрэнэй хэжэ байһан тэм-...жэлтэ, Америкын монопо-... табималнуудай шэрүүн ...хашалта хэһээлтэ хэлгэдэ ...н бодоһон Венесуэлын, Ко-... болон Гватемалын буһал-...доһон арадуудтай һанал нэ-...Деклараци дотор элирхэйлэн ...энэ, демокрадууд болон ...дые хашалга, хэһээлгые бо-...дэниие Испаниин, Порту-...Бразилиин, Суданай, Параг-...роккын, Иратай, Камерунай, ...ын, Колумбиин, Гватема-...рто-Рикын, Саудовска Ара-...биной, Гаитиин, Сенегалай—...ическа эрхэ, сүлөөгэй сахиг-... бүхы газар нютагуудай түр-...э сүлөөлхэ эрилтэ табигда-

...алистнуудһаа али болохоор ...ги байлгаһаа өөһэдынгөө ...е сүлөөлхын түлөө тэмсэжэ ... Азиин, Африкын, Латиин ...н оронуудай залуушуултай ...эгэн зэргэдэ нягтаар жаг-...ээд Деклараци соо хэлэгдэ-

Дэлхэйн олон оронуудта политическэ болон сэрэгэй талаар сэхэ эзэрхэжэ байлгаяа хэбээрнь үлөөхын түлөө тэмсэлдэ булигдахадаа, империализм экономическа талаар шурган орожо, мүлжэхэ аргаар—шэнэ ёһоной колониализмые хэрэглэхэ аргаар эзэрхэг байдалаа һэргээхэ гэжэ мүнөө оролдоно. Ази, Африкын сүлөөрһэн оронууд уруу шэнэ ёһоной колониализмын шурган оролгодо эсэргүү, Латиин Америкын оронуудые хариин монополинуудай дарлан мүлжэлгэдэ эсэргүү тэмсэл шангадхахыень дэлхэйн демократическа залуушуулые бидэнэр урьялнабди.

Сүлөөрһэн оронуудай экономическа талаараа хүгжэн дэбжэлгэдэ али бүхы дэмжэлгэ үзүүлхэ гээшэ эб найрамдалда дуратай, демократическа бүхы хүсэнүүдэй уялга гэжэ бидэнэр тоолонобди.

Һаяшагай сүлөөрһэн оронуудай социальна, экономическа, политическэ, культурна һалбаринуудтаа, колониальна гуримда эсэргүү, империализмда эсэргүү фронтые бэхижүүлгэдээ, эб найрамдалай хэрэг бэхижүүлгэдээ туйлаһан ехэ амжалтануудай хойноһоо бүхы дэлхэйн залуушуул угаа ехэ баясхалантайгаар ажаглан хаража байдаг.

Арадуудые бэе бэетэйнь хёморолдуулхые эрмэлзэн үндэһэ яһанай илгаа гаргаха, национальна талаараа хара амяа хараха ябадал гаргалгые империалис хархисууд улам бүри эдэбхитэйгээр номнохые али болохоор оролдоно. Үндэһэ яһанай талаар бэе бэеэ үзэн ядаха ябадалай гарадаг гуламтын өөрынгөө планетэ дээрэ бии байлгые хүн түрэлтэн саашадаа тэсэжэ шадахагүй байна. Урда Африкын алдарта патриодуудта, Америкын негрнүүдтэ,—үндэһэ яһанай илгаа гаргаха гэмтэ муухай политикада эсэргүү үсэд шанга тэмсэл хэжэ, өөһэдынгөө юрын эрхые хамгаалжа байһан бүхы хүнүүдые дэмжэжэ байһанаа бидэнэр элирхэйлэн мэдүүлнэбди. Национальна болон үндэһэ яһанай бүхы түхэл янзын дарлалтада эсэргүүсэн, арадуудай дунда хүсэд тэгшэ эрхэдэ, ахадүү ёһоной холбоондо үндэһэлһэн харилсаа тогтоохын түлөө тэмсэлые бүри ехээр үргэдхэхэбди гэжэ бидэнэр тангариг үгэнэбди. Манай планетын эдир залуу хүбүүн бүхэн, эдир залуу басаган бүхэн шэг шарайнгаа, үндэһэ яһанайнгаа илгааһаа дулдыдангүйгөөр общество дотороо адли тэгшэ эрхэтэй байха ёһотой.

Национальна соёл культурые һэргээн хүгжөөхэ, үзэг бэшэг мэдэхэгүй ябадал усадхаха, национальна кадрнуудые бэлэдхэхэ хэрэгтэнь сүлөөрһэн арадуудта али бүхы туһаламжа үзүүлхэ гээшэ өөһэдымнай уялга болоно гэжэ бидэнэр, элдэб оронуудай залуушуул, студентнүүд тоолонобди гэжэ Деклараци соо саашадаа хэлэгдэнэ.

Эб найрамдалда, арадуудай аюулгүй байдалда империализм саг үргэлжэ гай түбэг татана. Империализм хаа хаанагүй дайнай гуламтые бии болгоно, уласхоорондын байдалые улам шангадуулна. Тэрэнэй эзэрхэг түримхэй политика, буу зэбсэг яаралтайгаар түхеэрэлгэнь термоядерна дайнай һүжэрхэ аюул тохёолдуулна. Империализм хүгжэжэ ороһон оронуудай хоорондохи зүрилдөөе өөһэдынгөө ашаа туһада хэрэглэнэ. Эгээл иимэһээ сүлөөрһэн оронуудай хоорондохи газарай асуудалнуудые амгалан ёһоор шиидхэхэ шухала болоно.

Ядерна зэбсэггүй зононуудые байгуулхын, бүхы туршалгануудые болюулхын, ядерна зэбсэгые дэлгэрүүлхэгүйн, тэрэниие хүсэдөөр хорихын түлөө, бусадай газар дээрэхи сэрэгэй баазануудые усадхахын, хүлһэнэй сэрэгүүдые гаргахын түлөө, үһөө нэхэхые эрмэлзэгшэдтэ ядерна зэбсэг үгүүлхэгүйн, мүн буу зэбсэг бүгэдэ ниитэрээ, хүсэдөөр хуряаха, уласхоорондын шахардуу шанга байдал һуларуулха талаар бусад хэмжээнүүдые бэелүүлхын түлөө арадуудай болон залуушуулай тэмсэлые шангадхаха гээшэ мүнөөнэй эрхэ байдалда угаа шухала болонхой.

Эб найрамдалай түлөө тэмсэл хадаа империалис хархис хүсэнүүдтэй шэрүүн шанга байлдаан болоно гээшэ. Энэ байлдаанда угаа ехэ эрэлхэг хатуу зориг гаргаха хэрэгтэй. Бүхы үетэнэй ами наһанай түлөө энэ нангин тэмсэлдэ шууд сэхэ, тэсэбэритэй, зоримгой байхыень дэлхэйн залуушуулые хуралдаан уряална.

Баруун Германида һэргэжэ байһан милитаризмын, үһөө нэхэхые эрмэлзэгшэдэй хүсэнүүдтэ эсэргүүсэн, эдэ хүсэнүүдэй гарта ядерна буу шуу үгэхэ һэдэлгэнүүдтэ эсэргүүсэн, Германитай эбэй договор баталхын түлөө, тэрээнэй үндэһөөр Баруун Берлинэй асуудал шиидхэхын түлөө, Германиин хоёр гүрэнэй хоорондо хэлсээ хэхын түлөө Германиин эб найрамдалда дуратай бүхы хүсэнүүдтэй хамта эдэбхитэй тэмсэл хэхээр бидэнэр хүсэд шиидэнги байнабди.

Национальна бэеэ даанхай байдалай түлөө тэмсэл, эб найрамдалай түлөө тэмсэл хадаа нэгэл асуудалай хүбинүүдынь болоно гээшэ. Национально-сүлөөрэлгын хүдэлөөнэй амжалтанууд бүхы дэлхэй дээрэ бата бэхи эб найрамдал хангахын түлөө арадуудай тэмсэлдэ угаа ехэ туһа нэмэри болоно—эб найрамдалай түлөө тэмсэл, уласхоорондын шахардуу шанга байдал һуларуулхын түлөө тэмсэлдээ эб найрамдалай хүсэнүүдэй туйлаһан амжалтанууд арадуудай сүлөөрэлгэдэ, тэдэнэй политическэ, экономическа, культурна талаараа бэеэ даанхай болохо хэрэгтэнь үрэ ехэтэйгээр туһална.

Бэе бэеэ хүндэлэлсэлгэдэ, бусад гүрэнүүдэй дотоодын хэрэгүүдтэ хамааралсахагүй ябадалда үндэһэлэн, ондо ондоо социальна байгуулалтатай гүрэнүүдэй энхэ тайбанаар зэргэ оршон байха гээшэ мүнөөнэй эрхэ байдалда дэлхэйн термоядерна дайнай һүжэрлгые һаатуулжа, бата бэхи эб найрамдал хангажа шадахаар гансахан лэ бодото һайн политика болоно.

Энхэ тайбанаар зэргэ оршон байха гол ёһые бидэнэр эрид шууд дэмжэнэбди гэжэ Деклараци соо хэлэгдэнэ. Энэ гол ёһон хадаа национальна бэеэ даанхай байдалай түлөө тэмсэхэдэнь дарлагданги арадуудта шэнэ таарамжатай һайн эрхэ байдал бии болгоно. Энхэ тайбанаар зэргэ оршон байлга дэбжэлтын түлөө тэмсэлдэнь капиталис оронуудтахи хүдэлмэришэнэй хүдэлөөе болон демократическа хүсэнүүдые урмашуулан зоригжуулна.

Ехэ һэримжэтэй байхыень дэлхэйн залуушуулые хуралдаанда хабаадагшад уряална. Дэлхэй дээрэхи хархис этигээдүүд тэмсэл хэжэ байһан хүсэнүүдэй зэргые ямаршье аргаар һаань һуларуулха гэжэ оролдоно. Өөһэдынгөө заргын нэгэдэлые бэхижүүлхэ, империализмда эсэргүү фронтын бүхы һалбаринуудта нэгэдэмэл ябуулга хэхыень олониитэ арад зониие, бүхы демократическа хүсэнүүдые уряалха гээшэ залуу тэмсэлшэдэй уялга болоно. Имагтал нэгэдэмэл ябуулга эдэбхитэйгээр хээд байбал, хархис, дайнай хүсэнүүдые сухарюулжа шадахабди. Империализмда эсэргүү залуушуулай демократическа фронтын нягта жагсаалые, нэгэдэлые али болохоор һуларуулга империализмын түсэбүүдтэ туһалха байна. Ямар нэгэн нацида, үндэһэ яһатанда, ямар нэгэн түбидэ хамаатай байһанһаа дулдыдангүйгөөр залуушуулай болон студентнүүдэй демократическа хүдэлөөнэй дайшалхы нэгэдэлые бэхижүүлхые уряалан таападта, бүхы дэлхэйн эдир залуу хүбүүд, басагадта бидэнэр ханданабди.

Бүхы оронууд болон түбинүүдэй, залуушуулай болон студентнүүдэй уласхоорондын демократическа, түрүү хүдэлөөнэй нэгэдэлэй нангин тугые үшөө дээшэнь үргэжэ ябахыень эдир залуу хүбүүд, басагадые Деклараци уряална. Деклараци иимэ уряагаар дүүрэнэ:

Дэлхэйн залуушуул нягтаар жагсагты!

Бата нэгэдэлтэйгээр, илалта тээшэ!

(ТАСС).

...МЧАТСКА ОБ-...ЛЬ. СССР-эй вулкануудые шэнжэлэг-...съездээ бэлдэжэ ... Энэнь галаар ...даг хадануудтай ... арал—Камчатка ...болохо юм.

...улкануудые шэн-...эг совет эрдэмтэ-... шэнжэлэлгын ...р вулкануудай дэл-...тые урдшалан ...хэ асуудал шиид-...хэ ойртожо байн-...

... ЗУРАГ ДЭЭРЭ: ...нер-геодезист, ком-...мой гэшүүн Лев ...рнев Авачи хада-... вулкануудай дэл-...эг газарые хэмжэн ...ойлжо байна.

...СС-ай фотохронико.

НОМОЙ ШЭНЖЭЛЭЛ

АРЮУН ҺАЙХАН МЭДЭРЭЛТЭЙ БОЛОХОЛ

...радай номой хэблэл 1963 ...«Буряадай АССР-эй географи» ...гэдэн Б. В. Башкуев, Л. Г. ...онак гэгшэдэй ном хэблэн ...а һэн. Энэнь 8-дахи клас-...нурагшадта зорюулагданхай. ...жүүрээрэ багахан энэ но-...араһан ушар хадаа нэгэ уд-... Юуб гэхэдэ, «СССР-эй ...онда» «Өөрын область» гэ-...улэгэй оруулагдаха болоһон ...ээ энээхэн ном — һуралса-...хэрэгсэл болгон гаргагдаба. ...н Федерациин областьнууд, ...онууд болон автономито ...бликануудай географида зо-...гдаһан һуралсалай хэрэг-...үбхэн лэ зарим хубинь энэ ...

...публикынгаа байгаалиие, ...ые һайса мэдэхэ нютагай ... авторнуудай бэшэһэн гэжэ ...ом уншахадаал мэдэхээр. ... Башкуев гэгшэмнай шэн-...шэ гэжэ элирһэн мэдээжэ ...нүгөөдэ авторынь—Л. Г. ...онак — Улаан-Үдэ городой ...түрүүлиин багша. Тиимэһээ ...нютагайнгаа онсо шэнжэ ...үдые һайса мэдэхэ дээ-... байгаалиие, ажахые этигэ-..., һонирхолтойгоор харуулна. ... ном юрын гуримаар бүрил-...й: нэгэдэхи бүлэгынь Буряа-... АССР-эй байгаалиие, хоёр-...нь — ажахыень харуулһан. ...д байхадаа республикынгаа ...үһые, сагай уларилые, ажа-... шэнжые, түхэл хэлбэриие ... хойноһоонь тодорхойгоор ...рлна.

...э ном (һуралсалай хэрэг-... соогоо байгаалиие дэлгэрэн-...р харуулха гэжэ авторнуу-... оролдоһониинь ойлгосотой. ...бликын газар дайдын, бай-...н онсо өөрсэ шэнжэ тэм-...дые (хадалиг, тэгэн дунда ... мэтээр хонхойһон, далай-...дало г. м.) авторнууд тодо-...оор харуулна. Эдэ бүгэдэнь ...өөрөө Буряад ороной онсо шэнжэ болоно. Иимэ онсо илгаануудынь сагай уларилда, үһанда, тусгаар нютаг нютагуудта ехэ нүлөөтэй байна. Эгээл энэ онсо илгаануудтань ехэ анхаралаа табижа, элдэбын шэнжэлэлгэ хэхэ шухала гэжэ эдэ бүгэдэһөө элирнэ.

Буряадай АССР-эй ажахые һалбари һалбаряарнь юрэнхыгөөр харуулна. Экономическа районууд тусгаарлагдаагүй. Иимэ юрэнхыгөөр ажахые харуулһыень һайнда тоолохын аргагүй. Тиимэшье һаа, энэ ном уншахадаа республикын арадай ажахытай юрэнхы зэргээр яһала танилсажа боломоор. Экономическа районууд болгожо хубаагдаагүйшье һаа, юрэнхы дээрээ харуулһаниинь яһала дэлгэрэнгы. Совет засагай оршон мандажа байгаа жэлнүүдтэ республика дотор, тэрэнэй ажахыда болоһон айхабтар ехэ хубилалтанууд яһала һайн тобшололтойгоор харуулагданги. Гэхэһээ гадна бүхы ороной арадай ажахыда республикын эзэлдэг һуури, хубита нэмэринь эли тодоор харуулагданхай. Һурагшад энээниие уншахадаа сасуулбари хэжэ үзэхэ, ондоо область, хизаарнуудтай республикамнай ямар холбоо барисаатайб гэжэ тодоруулха жэшээтэй.

Уншагшаднай 8-дахи классай һурагшад гэжэ хараадаа абаһан авторнууд энэ ном соогоо ажахые зүбөөр эмхидхэхэ, эрхилхэ, байгаалиие хамгаалха асуудалнуудта уншагшадайнгаа анхарал хандуулна. Ниитын баялиг—республикынгаа гоё һайхан байгаалида, хэбтээшэ баялигуудта гамтайгаар хандаха, тэдэниие бодомжотойгоор хэрэглэхэ гэжэ ургажа ябаа үетэндэ заана, һургана. Бүгэдэндэ ашатай туһатай ажал хэжэ, байгаалиин баялигые зүбөөр хэрэглэхэ гээшэ тон шухала гэһэн асуудал энэ номой эхинһээнь һүүлшын хуудаһан хүрэтэр уншанабди.

Ургамалтан аймагые, амитадые харуулһан бүлэгүүдээ авторнууд һониноор, методикын талаар һайнаар харуулжа шадаа гэжэ тэмдэглэмээр. Нютаг оронойнгоо ургамалтан, амитанай аймагтай танилсуулха зуураа, авторнууд буряадуудай тайлбарилдатые хэрэглэхэдэнь бүришье һонирхолтой болоно. Фото-зурагуудынь мүн лэ таарамжатайнууд, материалтаяа зохилдонхой. Тиихэдэ ехэнхи зурагуудынь картанууд, схемэнүүд, диаграммануud болоно. Сагай уларилые харуулһан, хүдөө ажахын районууд болгожо хубааһан картануудынь ехэ һайн. Үгышье һаа, Буряадай республикые бусад оронуудтай жэшэһэн картань хэнэй анхарал татахагүйб даа. Яһала һонин ха юм. Зураглан харуулһан бүхы зүйлнүүдынь өө мөөгүй гэхын аргагүй. Заримаииинь дан жэжэнүүд, муугаар гаргагдаһан.

Буряадай АССР-эй түрүүшын географи — һуралсалай хэрэгсэл ном зохёон найруулхадаа авторнууд зарим тэды дутагдал, алдуу гаргаа. Жэшээнь, энэ ном соо байгаалиие хардуулхадаа район район болгожо хубаанагүй. Иигэжэ зохёогоо һаань дээрэ байгаа. Хоёрдохи бүлэгтэнь юрэнхы шэнжэлэл хэхынгээ орондо экономическа районуудай гол хэлбэри харуулалсаха байгаа.

Эдэ жэжэ божо дутагдалнуудшье номой шанарые ехэ муудуулнагүй. Энэнэй удаа хэблэхэдээ авторнууд эдэ бүгэдые хараадаа абана бэзэ. Юрэнхыдөө энэ ном —һуралсалай хэрэгсэлэй ехэ туһатай, түрэл ороноо улам гүнзэгыгөөр үзэхэ, шэнжэлхэ хэрэгтэ аргагүй туһатай байхань лабтай.

Н. ФАДЕЕВА.

СОВЕТ ЗАЛУУШУУЛАЙ СОЛО АЛДАРЫЕ МАГТАГША

Н. А. ОСТРОВСКИИН 60 наһанай ойдо

Москвада Николай Островскиин Гэр-музейдэ ороходо, шэлэмэл шкаф соогуур тэрэнэй зохёоһон мүнхэ номууд орон бүриин хэлэн дээгүүр гаршагтан оршодог. Тэдэнэй дунда дариин үнэр шэнгээһэн, ходоро сүмэ бүудүүлһэн номууд дайшалхы ехэ замай тэмдэг болон үзэгдэнэ.

Тэдэ номуудые Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнда хабаадагшад асаржа бариһан байха юм. Нээгээд үзэхэдэ, зарим хуудаһанууд дээгүүрнь солдадай нангин шуһан харагдана. Тиигэжэ совет солдадуудай шинелиин хармаануудта, манай офицернүүдэй сэрэгэй үүмхэнүүд соо Алас Дурна зүгһөө абаад, аяар Берлин хүрэһэн нарин нангин намтартай. Тэдэ номууд дайнай нуга нүхэн соогуур, халуун байлдаануудай забһар соогуур уншагдаһан, галда шатаһан, үһанда тунаһан, юрэ «халуун шулуу долёоһон» үзэгдэлтэй. Бороо хурада нэбтэ нороходонь, болгоомжотойгоор задалан нээжэ, түүдэг дээрэ хатаагаад, дахин холбон шэдэжэ, дахин дахин уншадаг байгаа...

Музейдэ байһан нэгэ тиимэ номой хабтаһан дээрэ иимэ бэшэглэл уншанабди:

«Энэ номтой хамта манай фронтын частьнуудай комсомолшууд болон залуушууд Витебскһээ Зүүн Пруссы хүрэтэр ябажа гараа. Энэ ном бидэнэй үнэн сэхэ дайшалхы хани нүхэр байгаа. Павел Корчагинай түхэл шарай бидэнэй эгээл шадар һанаха, эгээл дүтэ мэдэхэ шарай боложо, сээжэ зүрхэнэймнай шэмэг, эгээл һайхан, эгээл сэбэр арюун хубинь болоһон байна... Тиин эгээл хүндэ байдалда ороод байхадаа, «түмэр сахаригта» бажуугдан байхадаа, сэрэгшэднай: «Эндэ мүнөө Павел Корчагин байгаа һаа яаха һэн хаб?» — гэжэ бэеһээ асуугаад, Павел Корчагинай жэшээгээр, ухэлэй тэрэ сахариг сүмэ сохин илажа гарадаг һэн».

Волго мүрэн дээрэхи баатарлиг тулалдаанай үедэ манай сэрэгшэдэй иигэжэ бэшэһэн бэшэг тэндэ байна:

«Булад яажа хатуужааб» гэжэ номые хайшан гэнэ гэхэбта! Һүниндөө, землянка соогуур, нуга нүхэн соогуур уншажа һаланагүй. Гэрэл гэжэ эндэмнай хаанаһаа байхань һэм, теэд лушан носоогоод, тэрэнэйнгээ һүлэмхи гэрэл доро олооропо хамтаран, нэгэндээ уншуулна... Байлдаануудай хоорондо забһар гарамсаарнь, шагнахадаш — үнөөхеэл уншаха юм».

Нэгэ иимэ дурасхаалта ушар тухай музейн экскурсовод хөөрөө һэн. Нэгэтэ хамгаалгын дай хэжэ байһан бүлэг сэрэгшэд гэнтэ дайсанай галзуу шанга добтолгые нисуулха ёһотой болобо ха. Дайсантай абасалдаһан шэрүүн шанга тулалдаанай шиидхэхы сагтаа хүрөөд байтар, хүтэлжэ ябаһан лейтенант Костюк хүндөөр шархаташаба. Байлдаанай гал сооһоо командираа абажа гарахаяа боецүүдэй гүйлдэхэлөөр, тэрэнь: «Матросууд, «Булад яажа хатуужааб» гээшые уншаа һэн гүт? Тиигээ хадаа намай байлдаанай зүгтэ абаашагты!» — гэжэ хашхарба. Тиигэжэ лейтенант Костюк плащ-палатка дээрэ хэбтэмгээ зандаа байлдаагаа хүтэлбэрилэн байжа, дайсанай добтолгые даран нугалһан байна.

Николай Островский өөрынгөө зохёолнуудые гол түлэб Сочи дээрэ бэшэһэн гээшэ. Тэндэнь мүнөө баһа музей нээгдэнхэй. Тэрэ музей соо зоримгой дуушын нүхэд—совет уран зохёолшодой олон бэшэгүүд нарин хадагаламжада байдаг. Тэдэниие уншаһан хүн Н. Островскиин зохёолой ажалай удха шанарые гүнзэгыгөөр ухаалан ойлгожол абаха байна.

«Н. Островский намда замыем гэрэлтүүлэгшэ болоно!» — гээд Сергей Михалков сог залитай үгэсэ далитуулна.

«Зохёолшо-большевик Николай Островскиин шэн габьяагай үльгэр жэшээ дээрэ эхэ болохо эрхэтэн бидэнэр үхибүүдээ һургахадаа, совет арадай үмэнэ Ленинэй партиин табиһан агуүехэ зорилго шиидхэлсэхэ ябадалда бүхы наһанайтнай үүргэ байна гэжэ хэлэнэбди»—гэһэн сэсэн үгэнүүдые элитэ зохёолшо Вера Пановагай бэшэг соо уншанабди.

Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнай баатар мэргэшүүлэй нэгэн—Лиза Чайкина тухай роман зохёоһон Николай Бирюков иигэжэ бэшэнэ: «Павел Корчагин хэдэн олон үе хүнүүдэй манлай тугынь болоһон атаархама шухаг заяатай байба».

Бүхы дэлхэй дээрэ суутай «Булад яажа хатуужааб», «Шуурган дундуур түрэгшэд» гэжэ зохёолнуудые бэшэһэн Николай Островский жэнхэни арадай уран зохёолшо мүн. Тэрэнэй номууд партийна һүлдэтэй, арадай шэнжэ шанартай зохёолнуудай түрүү һүрэгтэ хамаадана. Тэдэнь үргэн олон арад түмэндэ ойлгосотой, дүтэ, олониитэ уншагшадай ухаан сэдьхэлые суранзан шэнгеэр татажа байдаг, хүн зоной һанал бодолые, зориг хүсэлые үргэжэ, улам урагшаа, илалта тээшэ дуудан байдаг.

«Булад яажа хатуужааб» гэжэ романиинь, тэрэнэй гол герой—Павел Корчагин совет залуушуулай тон дуратай нүхэр болонхой. Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнай урда тээ, 1932 ондо гараһан тэрэ роман совет хүнэй досоо баатар зориг түрүүлдэг, хүнэй һэримжые хурсадхадаг байгаа.

«Шуурган дундуур түрэгшэд» гэдэг нүгөөдэ нэгэ роман соогоо Островский хадаа фашизмтай тэмсэхын хойноһоо бүхы хүсэеэ элсүүлжэ, һэримжэеэ шангадхахын уряал болбосоронгы хүн түрэлтэнэй үмэнэ табиһан юм. Ами наһанаймнай эгээл һайхан зүйл хадаа Эхэ орондоо хизааргүйгөөр дурлаха, оронойнгоо түлөө, ажалшан арадайнгаа амар жаргал, амгалан байдалай түлөө тэмсэхэ, шэн баатар габьяа байгуулха ябадал мүн гэжэ бодото баримта дээрэ баталһан байна. Роман соонь хоёр талын—хоёр дэлхэйн тулалдаан харуулагданхай.

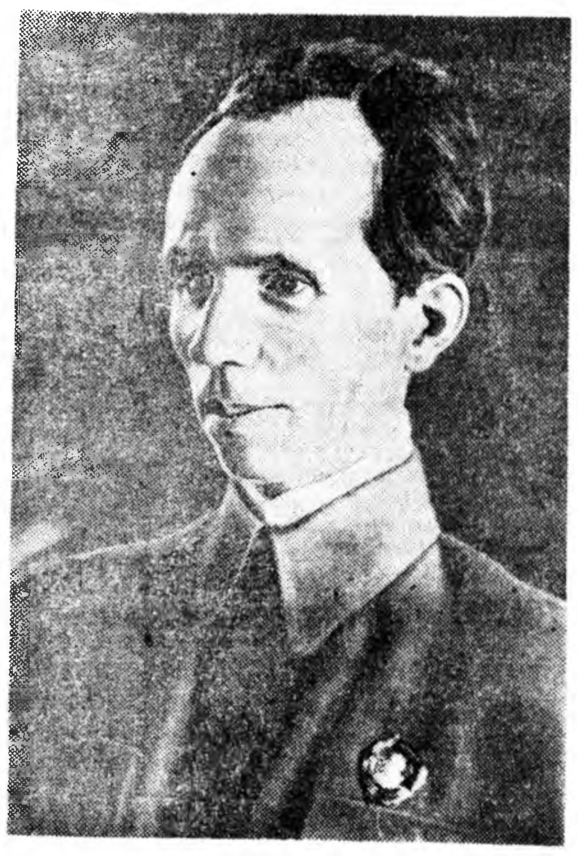

Н. А. ОСТРОВСКИЙ.

Тиигэжэ Николай Островскиин зохёолнууд Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай алдарта баатарнууд-краснодоной-хидой, суута Зоя Космодемьянскаятай, Александр Чекалинай, Юрий Смирновой, Евгения Рудневагай, Александр Матросовой, Николай Гастеллын эгээл дуратай номууд байһаниинь мэдээжэ. Зоя Космодемьянскаягай тэмдэглэлэйнь дэбтэр соо Николай Островскиин иимэ далита үгэнүүд бэшээтэй байһыень мэдэнэбди:

«Хүнэй һанаха байха юумэниинь—ами наһан юм. Хүн нэгэл наһатай, тиимэһээ наһаяа дэмы талаар үнгэргэбэб гэжэ сэдьхэлээ үбдэн гэмшэжэ байхагүйн тула, сагаа жэрхэмшэгээр, жэжэг муухайгаар үнгэргэһэнһөө улайжа сайжа ябахагүйн тула, бүхы наһаяа, бүхы хабаяа дэлхэй дээрэхи эгээл һайхан хэрэг болохо хүн түрэлтэниие сүлөөлхын түлөө тэмсэлдэ сүм үгэбэб гэжэ ухахэ дээрээ хэлэхэ эрхэтэй байхын тула һайн һайханаар ажаһууха хэрэгтэй».

Н. Островскиин зохёолнуудай эрхим геройнуудай ажалай баатаршалганууд мүн лэ манай мүнөө үеын замай залуурщадай ажал соо байна. Мүнөөнэй коммунис ажалай габшагайшуулай үдэр үдэрэй тэмдэглэлнүүд сооһоо Павел Корчагинай дайшалхы болон ажалай габьянууд тухай бэшэглэлнүүд олон үзэгдэдэг.

Нугаршагүй хатуу коммунистын зоригтой, эдэгэшэгүй хүндэ саа үбшэниие илан тэсэһэн, юумэ харахагүй харанхы нюдэеэ ухаан сэдьхэлээрээ һаруул болгоһон Николай Алексеевич Островский өөрынгөө үнэн сэхэ, үсэд ехэ ажалаар, бүхы бэсынгээ, бүхы зүрхэнэйнгөө эрид эрмэлзэлээр совет уладай, коммунизмда ажаһууха зоной һургагша, тэдэниие уран үгөөр уряалагша болохо эрхэ олоо!

Эдэ халуун үгэнүүдыень буряад хэлэн дээрэ оршуулжа, зүрхэндөө анха хадуулһан манай буряад зохёолшо Бавасан Абидуев мүн өөрөө хүндэ үбшэндэ нэрбэгдэжэ ябаһан байгаа. Тиибэшье, эдэгэшэгүй үбшэеэ мүн лэ Николай Островский шэнгеэр, тэрэнэй зохёолой герой Павел Корчагин шэнгеэр дабажа, ажалаа һүүлшынгээ амисхал хүрэтэр таһалаагүй. Б. Абидуев аха ород тэмсэлшынгэе «Булад яажа хатуужааб», «Шуурган дундуур түрэгшэд» гэжэ номуудыень оршуулжа, түрэл буряад хүбүүд, басагадайнгаа зүрхэ сэдьхэлые коммунизмын үзэл сурталаар зоригжуулһан үльгэртэй.

Мүнөө Н. А. Островскиин түрэһэнһөө хойшо 60 наһанайнь ойе тэмдэглэхэдээ, энээн тухай дурдаагүй гаража болохогүй байна.

Цэдэн ГАЛСАНОВ.

Шуурган дундуур түрэгшэдэй нэгэн

...Энэ уран зохёолшын онсо шэнжэнь юун байгааб гэхэдэ, хүн түрэлтэнэй аша туһын тула оролдодог байба. Николай Островский бүхы дэлхэйн бүмбэрсэгэй хүн зоной ажабайдалые саглашагүй анхаралтайгаар шагнадаг, юрын хүнүүдэй гасалан ба баяр жаргалые мэдэрдэг һэн.

«Николай Островский олон ном бэшээгүй, тиигэбэшье тэрэнэй «Булад яажа хатуужааб» гэжэ номынь хүн бүхэнэй уншадаг дэбтэр болонхой. Уран зохёолшын наһа барабашье, тэрэнэй номынь хэтын хэтэдэ оршохо байха» гэжэ Н. С. Хрущев Уран зохёолшодой гурбадахи съезд дээрэ дэмы хэлээгүй байха.

Марк КОЛОСОВ.

АХА ДҮҮ СОЦИАЛИС ОРОНУУДТА

...ҮРҮҮ ДҮЙ ДҮРШЭЛЭЙ ҺУРГУУЛИ

...ө ажахын заншалта яар-...ыставкэ Будапештдэ ажал-...дуурэбэ. Тоогоороо 65-дахи ...рмаг кооперативна томо ...уудые хүгжөөн бэхижүүл-...нгриин тарьяашадай туй-...жалтануудые харуулаа. ...ран эрхим кооперативууд ...үрэнэй ажахынууд, түр-...ганцинууд болон инсти-...ршэлэн хүдөө ажахын, ...ай, ой модоной ажахын ...предприятинууд туйла-...лтануудаа тэрэ яармаг-...тулаа.

...риин хүдөө ажахын тү-...ыставкэ 1875 ондо ...һан юм. Үйлэдбэриин бү-...эринуудта машинануудай ...гдэжэ эхилһэн шэнэ үе ...эрэ выставкэдэ харуулагдаа ...Имагтал машинануудай ...ээр хүдөө ажахыда ехэ ...а туйлажа болохо юм гэжэ тииихэ үедэ хэблэл тэмдэглээ һэн.

Һая эмхидхэгдэһэн яармаг-выставкэ юугээрээ онсо өөрэ илгаатайб? Энэ асуудалда 36 павильоной экспонадууд, нээмэл талмайнууд, үнеэдэй, шубуудай уужам һаруул байранууд, элдэб ургамалнуудаар таригдаһан туршалгын участогууд эли тодо харюу үгэһэн байна.

Мүнөө Венгридэ хахалагдадаг бүхы талмайн 96 процентнь социалис секторэй мэдэлдэ оронхой. Гансахан энэ жэлдэ хүдөө ажахыда 10 мянга шахуу шэнэ трактор эльгээгдээ, тиигэжэ тракторнуудынь 60 мянга хүрэтэрөө олошороо. Хүдөө ажахыдахи капитальна барилгада гүрэнэй зүгһөө 1958 ондо 3.8 миллиард форинт һомологдоһон байгаа һаа, үнгэрэгшэ жэлдэ 8,6 миллиард хүрэтэрөө олошороо. Кооперативуудай бүхы зөөринь 1961 онойхитой жэшэбэл 56 процентээр нэмээд, мүнөө 37 миллиард форинт болоо. Хахалагдадаг нэгэ хольд газарта (нэгэ хольд 0,57 гектарай тэнтэй юм) 142 килограммһаа дээшэ минеральна үтэгжүүлгэ хэгдэнэ, энэнь табан жэлэй саада тээхидэ орходоо 3 дахин шахуу ехэ болоно. Бүхы тосхонуудынь электрын галтай болгогдоо. Наһажаал болоһон 300 мянган тарьяашад гүрэнэй пенси болон тэдхэмжэ абана. Эдэ бүгэдэ кооперативна томо ажахынуудай материальна техническэ үндэһэ һууриин бэхижэһые, социалис тосхоной һалбаран хүгжэжэ байһыень гэршэлэн харуулна.

Хэрбээ Венгридэ хүдөө ажахын түрүүшын яармагай нээгдэхэ үедэ машинануудай хэрэглэгдэжэ эхилээ һаань, 65-дахи яармаг шэнэ социалис ёһоной үйлэдбэриин илан мандаһыень гэршэлжэ үгэнэ.

Яармагай нэгэ мянган экспонадуудынь шанда, 2 мянга гаранинь — грамотада хүртөө. Жэшээнь, Шаторхейдэхи Бойи гэжэ гүрэнэй ажахы 4 мянга гаран хольд газар дээрэһээ дунда зэргээр хольд бүриин 18,8 центнер шэниисын ургаса хуряагаа. Гүрэнэй ажахын агроном Винце Янчула энэ гайхамшагта амжалтын нюусые тайлбарилан иигэжэ хөөрөө:

— Түбхын түрүүндэ агротехническэ заабаринуудые химгадаһан, үтэгжүүлгэнүүдые ехээр хэрэглэһэн, һайн сортын шэниисэ тариһан байнабди. Үнэндөө эдэ бүгэдые имагтал социалис томо ажахыда хэрэглэжэ болохо юм. Манай бүхы ажалнай, газар хахалхаһаа эхилээд ургаса хуряалга хүрэтэр машинын хүсөөр хэгдэдэг.

Энэ жэлдэ «Безостая 1» гэжэ совет шэниисые 3.500 хольд газарта тарихабди гэжэ Янчула хэлээ.

«Цупи» гэжэ нэршэһэн ехэ һү үгэдэг үнеэн мал ажалай павильондо табигдаһан юм. Венгридэ бии болгогдоһон алаг зүһэтэй энэ үнеэн мяха, һү ехээр үгэдэг. Һаалгын нэгэ үе соо тэрэ үнеэнһээ 4,2 процент тоһолигтойгоор 6800 килограмм һүн һаагдадаг. Мезехедьеш гэжэ тосхоной гүрэнэй ажахыда түлжүүлэгдэһэн хонин 100 килограмм татадаг, 15 килограмм нооһо үгэдэг. Гахай шахадаг гүрэнэй предприятида 550—530 килограмм татадаг гахайнууд бии.

Үнгэрһэн яармагта хариин гүрэнүүдэй машинанууд олоор табигдаа.

(ТАСС).

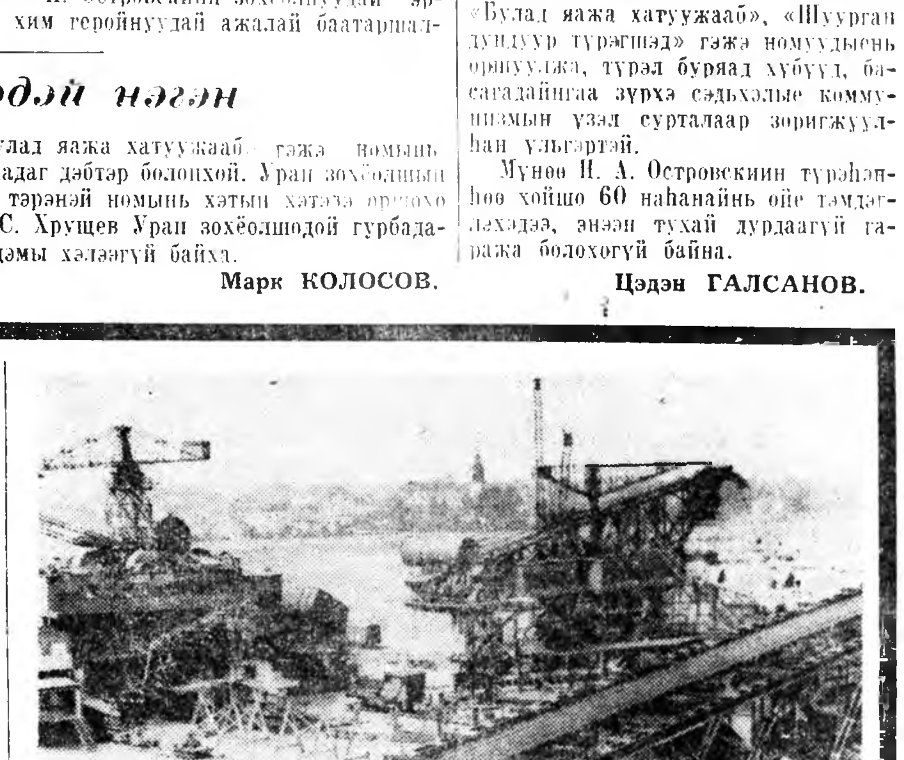

ГЕРМАНИИН ДЕМОКРАТИЧЕСКА РЕСПУБЛИКА. Европодохи эгээн ехэ хүрин нүүрһэнэй хэбтэшэ Эспенхайнда ашаглагдахаар бэлдэгдэжэ байна. Жэл соо 20 миллион тонно нүүрһэн абтахаар хараалагдана. Эндэхи нүүрһэ малтан абадаг комбинат 1970 он хүрэтэр 5,5 миллион тонно хүрин нүүрһэ малтан абаха хүсэтэй болохо юм. ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Эспенхайн нютагтахи нүүрһэнэй ехэ хэбтэшые ашаглаха бэлэдхэлэй хүдэлмэри хэгдэжэ байна.

АДН—ТАСС-ай фото.

Тогоошон тухай хөөрэе

Амтатай эдеэн хангалтана...

ДУНДУУРАА хотогор, хоёр тээгүүрээ үндэр Алгагай тарялан эгээл альган мэтээр нэмжынэ. Алтан шаргал далай соо гурбан комбайн онгосо мэтээр тамарна. Дээрээ улаан тугуудтай хадаа бүришье hаа холоhоо эли. Тэдэ дамжуулгын Улаан тугханууд тус агрегат нормоёо дүүргэдэг, түрүү ябана гэжэ элирүүлхэ тэмдэгүүд ха юм.

Үдын хоол... Поли дээрэ хэдэн хүн hолоомоной бухалай ойро hуудалнэ. Тогоошон Софья Дашеевна Шагдурова комбайнернуудта шүлэ аягална. Комбайнер Шалданов штурвальнаяа өөрынгөө орондо орхёод, загуунайнгаа энэ үзүүртэ эдеэлжэ hууна. Энэ үедэ комбайнань хадажал ябана.

— Ай, ямар амтатай шүлэг бэ?!—гэжэ Лопсон эдеэлхэ зуураа, тогоошоной ажал магтана. Харин жолоошон hасаран Хартаев тэрэнние дэмжэлсэнэ, тогоошондо хандана:

— Урдань хаана ябаhан хүмши даа? Сай шанаагүй...

— Энэ эрдэм шадабаряа мэдэнгүй, мал дээрэ хүдэлжэ дэмы ябаха юмбиб—гээд Софья Дашеевна шоглолсоод абана.

Нээрээшье нүхэр Шагдурова тогоошон болоhоор үнинэй бэшэ. Тиибэшье таряа хуряалгын урда тээ тогоошон болохо хүнэй олдожо үгэхэгүйдэ, Софья Дашеевна өөрынгөө дураар энэ ажалда ороhон юм.

Тогоошоной ажалые хүнгэн гэжэ бү hанагты. Үглөөнэй 4 сагта бодохо, үдэртөө 4 дахин эдеэ шанаха. hүниин 12 саг, үдэрэй 4 саг багаар хээрэ поли дээрэ эдеэ зөөхэ. Үдэр бүхэндэ тал дээрэ зогсоод туршалши. Коммунист, партийно-гүрэнэй туhалха бүлгэмэй гэшүүн Софья Дашеевна Шагдурова тогоошоноор ажаллахадаа, энэ харюусалгатай хаhада, таряа хуряалгада туhа хэhэниинь ехэ байха даа.

Амтатайханаар эдеэ шанаха шадабариин даа. Теэд тэрэнээ hүни орой поли дээрэ абаашаад туршалши.

...hүниин мүшэд огторгойн хүшэгэ дээрэ ялалзана. hаянай хүйтэхэн болоо. hасаран Хартаевай машина дээрэ Софья Дашеевна hууна. Хоёр бидон соо хэhэн эдеэ хоолоо шангаар тэбэринхэй. Арайшье гэжэ полиин нэгэ үзүүртэ ерэхэдэнь, Бата Якшеевэй комбайн зогсошонхой байба.

— Юун болооб?

— Ремень мултараа.

— Зай, түргэн эдеэлэгты.

— Даарашообди, мэнэ халуу ороод, үшөө ажаллахабди, гээд, комбайнернууд гараа хабсарна. Хюруу унахань хаш. Ухайш даа, халуун сай, шараhан яблоко (хартаабха)...

Бата Якшеевэй агрегадта зэргэлжэ ажаллаhан Владимир Комиссаровай комбайн тээшэ машина ошоно. Тэндэ баhал hүниин эдеэлэлгэн болохонь даа.

Гурбан комбайнай агрегадууд заахашье hаатанагүй. Эдеэлгэндээшье сагаа гээнэгүй. Тарялан соогуур тамарна... Гүрэндэ таряа тушааха түсэбөө Саянай совхоз үни хада үлүүлэн дүүргээ hэн. 13 мянга гаран центнер ороhо гүрэндэ тушаажа, уялгаяашье дүүргэээ.

...Алгагай полевой станай гэр соо тогоошон лэ хонгирдоно. Эндэ тэрэнhээ бэшэ хүншье үгы хэбэртэй. Ороhоной тоо тээhээ машинануудай хүнхинэхэ дуулдана. Аяга, улхануудые угаажа байхадаа, тогоошон нүхэр Шагдурова хүндэтэй ажал хэжэ, таряа хуряалгада ехэханаар туhалжа байhанаа мэдэнэ ха гү? Мэдэнэ, мэдэнэ. Мэдээл хадаа оролдоно ха юм.

Л. ТАПХАЕВ,
манай штатнабэшэ корр.
Түнхэн.

ТУРИЗМЫН ИНСТИТУТ. **Шэнэ гоё hайхан онгосоор мүнөө Киевэй, Москвагай, Харьковай, Ураалай басагад далайн прогулка хэжэ ябана. Советскэ Союзай нютаг бүхэнэй туристнууд Абхазида ерэжэ амарха дуратай юм.** ТАСС-ай фотохронико.

ОРОНОЙМНАЙ ГАЗАЙ ИНДУСТРИ

Газ гээшэ ехэл зохид, үнэ сэнгээр хямда түлишэ, химическэ эрхим түүхэй эд юм. СССР дотоодохи хэдэ мянган городууд, дэрээбэнүүдтэ hуудаг хүнүүд өөhэдынь хүдэлдэг цехүүд, байрын тэрнүүд соо носодог хүхэ галые ямар ехээр магтадаг гээшэб.

Октябриин хубисхалай урда тээ энэ түлишэ үйлэдбэрилдэг

ТОО, БАРИМТАНУУД

оронуудай дунда Росси эгээн hүүлшын hууринуудай нэгые эзэлдэг байhан. Совет үе сагта, илангаяа hүүлэй жэлнүүдтэ, газай индустри ехэл түргөөр хүгжэжэ байна. Газ үйлэдбэрилгэ, абалгые таблицаар харуулбал иимэ (миллион кубометрээр):

1913 он	1928 он	1940 он	1950 он	1961 он	1963 он
0,02	0,3	3,4	6,2	60,9	91,5 шахуу

Газ абалгын талаар Советскэ Союзнай Европодо нэгэдэхи, дэлхэй дээрэ хоёрдохи hууреда гараад, Холбоото Штадуудые найдабаритайгаар хүсэжэ ябана.

hүүлэй 10 жэл соо (1954—1963 онуудта) газ абалга, үйлэдбэрилгэ жэл бүри дунда зэргээр СССР дотор 27-hоо дээшээ процентээр, Холбоото Штадуудта оройдоо 5,5 шахуу процентээр нэмэhэн байха юм. СССР дотор абтадаг энэ түлишын нилээд ехэнхинь РСФСР-эй, Украинын, Азербайджанай ба Узбекистанай газар доро байдаг.

Совет ороной байгаали газаар айхабтар элбэт юм. Аяар Сахалин олтирогто, СССР-эй эгээн урда зүгтэхи Кушкын тэндэ, баруун Сибириин набтар тала дайдада, Карпадай хадануудта, Кавказда, Волго шадар, Дунда Азиин элhэн таладашье хаана хаанагүй совет геологуудай олоhон байгаалиин газай дүлэн соробхилжо байдаг. Жэшээлбэл, «газай ниислэл» гэжэ нэрлүүлhэн Газлиие (Узбекистанда) абаад үзыт. Энэмнай хүхэ галай ёhотол кладовой болонхой. Тэрэнэй нөөсэнь—450 миллиард кубическа метр газ абтахаар тухайлагдадаг.

hүүлэй арбан жэл соо (1953—1963 онуудта) орон доторнай газтай 230 гаран шэнэ газарнууд олдонхой. 1962 он болотор СССР дотор олдоhон хүхэ түлишын промышленна нөөсые 1940 онойхитой сасуулбал, 135 дахин нэмэhэн. Советскэ Союз дотор олдожо боломоор газай нөөсые тухайлбал 60 триллион кубометр болохо, США-гайхиhаа хоёр дахин ехэ. Хүхэ түлишын түхэреэн сүүдхэ соо дамжуулагдажа байдаг сорго хоолойнууд Совет ороной нэгэ хизаарhаа нүгөөдэ захада хүрэтэр табигданхай. Газаар баян Поволжиин, Хойто Кавказай, Украинын газарнууд Москвае хангана. Индустриальна Ураалай городууд, хүдэлмэришэнэй тосхонуудта хүхэ түлишэ Дунда Азиhаа 1963 ондо ерэжэ эхилээ hэн. Мүнөө элhэн далай, бүтүү тайга, намаг налхи соогуур Бухара—Ураал хоёрой хоорондо газопроводой хоёрдохи ээлжээнэй айхабтар ута хоолойнууд табигдажа байна. Тэрэнэй хоёр hалаагай утань 4 мянга гаран километр болохо. Ураалай городуудта 1965 ондо Баруун Сибириин газ ерэхэ байха. Игрим-Серов хоёрой хоорондохи, газопровод жэл бүри ураалайхидта 10 миллиард кубометр хүхэ түлишэ асаржа үгэдэг болохо юм.

Газ хэрэглэлгэ таhалгараагүй үргэдэжэл байдаг. 1959 онhоо 1963 он хүрэтэр СССР-эй мянга гаран hуурин газарнууд газтай болоо.

СССР дотороо hуурин газарнуудые дамжан тарадаг үргэлжэ газопроводуудай утань 1961 оной эхеэр 33,4 мянган километр байhан. hүүлэй табахан жэл соо 21 мянга гаран километр сорго татагдаа.

Хүхэ түлишэ абахада гаргаша багатай юм. Тэрэнэй өөрынь үнэ шулуун нүүрhэнэй өөрынь үнэhөө хэды дахин доогуур байдаг. Харин сорго хоолойнууд соогуур газ абаашахада, ехэ арьбан зохид hайн.

Газ хэрэглэхэдэ ехэ амжалта болодог. Тиимэhээ газопровод барилhанай, сорго хоолойнуудые табиhанай гаргашануудынь түргөөр харюулагдадаг. Долоон жэлэй туршада соо (1959—1965 онуудта) газ хэрэглэhэнэй ашаар 8 миллиард гаран түхэригэй алмалта хэгдэхэ. Энэмнай эдэ жэлнүүдтэ газай индустрида hомологдоhон гаргашаhаа хоёр дахин ехэ болоно ха юм.

Газай индустрида эрхим hайн техникэ хэрэглэгдэнэ: түгэс хүсэтэй роторно экскаваторнууд, зайн галаар шэрээдэг агрегадууд, сорго хоолойнуудые табиха, машинанууд, газаар хүдэлдэг турбинануудтай машинанууд гэхэ мэтэ «Хүхэ түлишын» замуудые автомадаар, телемеханикаар хангаха хүдэлмэри ехээр эрхилэгдэжэ байнхай. Ехэ газопроводуудые бүри ехэ хүсэтэй болгохын тула компрессорнэ станцинууд баригдана. hүүлэй табан жэлэй туршада (1958—1963 онуудта) 50 ехэ станци баригдажа дүүргэгдэнхэй.

Эрэлхэг зоригтой хүнүүдэй гарта ороhон мүнөөнэй техникэ газай сорго хоолойнуудые түргөөр табиха арга олгоно. 1963 ондо Орджоникидзе городhоо Тбилиси тээшэ сорго хоолой табихадаа, үндэр хадануудые, эгсэ хабшалнуудые, түргэн горходые баатарлигаар доbтолжо гараhан байна. Энэ барилга бүтээгшэдэй дундаhаа 100 гаран хүн орденууд, медальнуудаар шагнагдаhан.

Якудай АССР-тэ, Тюменскэ областиин хойто захада хэзээншье гэдэлэгүй газар соогуур. Тасс-Якутск хоёрой хоорондо 100 километрэй, Тазовск—Норильск хоёрой хоорондо 640 километрэй газопровод табихаар хараалагданхай. Проект табигшад эндэхи хэзээншье гэдэлэгүй газарые hэгэ малтан дабаха, газай сорго хоолойнуудые табихаар хараалаа.

СССР-эй түлишын балансда газай хубита жэл бүри нэмэжэл байдаг. hүүлэй зургаан жэлэй туршада газай хубита 6,1 процентhээ 12,5 процент хүрэтэр нэмээ. Газай индустри ехэ түргөөр хүгжэнэ. 1980 он болотор Совет оромнай 720 миллиард кубическа метр хүрэтэр—1963 онойхиhоо 8 дахин ехэ газ абадаг болохо.

Э. МИКАЭЛЯН.
(АПН).

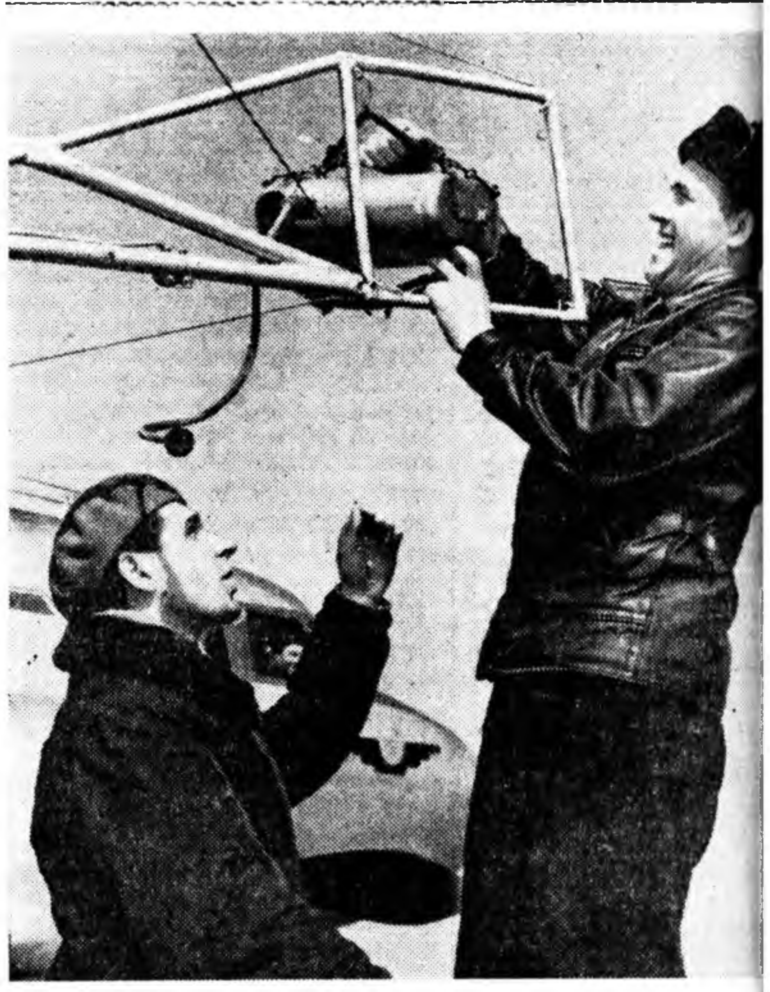

Белоруссиин ССР-эй гидрометеослужбын управлениин [...]гууд сүүдхэдээ хэдэ дахин үдэр, hүнигүй агаарта гарадаг юм[...]тоаэрологууд—инженер В. Е. Дубовик, ахалагша техник В. И[...]денков жэл соо ажаллаха зуураа, метеоролгиин эгээн орёо [...]байдалда 10.000 шахуу часай турша соо агаарта ябаhан бай[...]нэр ямаршье уларилтай сагта ниидэдэг заншалтай. Самолёдой дээрэ экипажhаа гадна, бортоаэрологууд—шухаг мэргэжэлтэй [...]ниидэлсэдэг. Самолёдой кабина соо, тэрэнэй далинууд дээр[...]хогдоhон аппаратурын ашаар сагай уларилые шэнжэлдэг, [...]хайшаа байhые бүридхэдэг, хэрэгтэй болоо hаань—саhа гү, [...]роо оруулдаг байна.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: В. Е. Дубовик (баруун гарhаа), В. И. С[...]ков гэгшэд ниидэхэсэ байhан самолёдой дали дээрэ прибор[...]тодхожо байна. ТАСС-ай фотохрон[...]

Болоhон нэгэ ушар

НАМhААЛ СААХАНУУР БЭШЭ Д[...]

Удэшэ болоhон хойно Улаан-Үдын локомотив-вагон заhабарилгын заводой слесарь Александр Логунов ЛВРЗ-гэй 2-дохи участок дээрэхи эдеэ хоол худалдаалгын 6-дахи магазинда орохо гэжэ ниидэбэ. Магазин соо хүн зоной олоншье гээшэнь арагүй.

— Кетагай нюрганай мяха, балык худалдана!

— hайн лэ загаhан даа!

— Сэнгынэшье hайн бэшэ аал: килограммынь дүрбэн солхообто...

Логуновшье ээлжэлдэ зогсобо. Тиигээд харан гэхэдэнь, энэ загаhан хубаалгадангүй, тархи, hүүлынь, hэрбээнь, абтангүй худалдагдажа байба. Логунов энэн тухай тэрэ дары Железнодорожно районой милициин таhагта дуулгаба. Үнэн дээрээ юун гээшэб! Худалдаа наймаанай журамай ёhоор энэ загаhан тархи, hүүл, арhа, hэрбэлгүйгөөр худалдагдаха ёhотой ха юм.

Уданшьегүй милициин капитан Даши Сыденов магазинда орожо ерэбэ. Логуновой ээлжэнэй болоходо хоюулан байжа, наймаалагшын хайшан гэжэ шэгнэхые тэдэнэр шалгаба.

— Бидэндэ хоёр килограмм,—гэжэ тэдэнэр хэлэбэ.

Наймаалагшашье арилгадаагүй загаhа тансата шэгнээд:

— Найман түхэригэй,—гэжэ хэлээд, тэдэниие кассада эльгээбэ.

— Найман түхэригэй? Энэмнай шалгалта бшуу даа.

Эдэ үгэнүүдые дууламсаараа наймаалагша халта бард гэн, гайхалтайгаар тэдээн тээшэ хараадхиба. Эндэ байhан олон хүнүүд эдэ бүгэдын гэршэ болобо. Үнэн дээрээ наймаалагша Логунов Сыденов хоёрой 16 мүнгэ эдиhэн байба. Килограмм бүхэнhөө найма мүнгэ. Теэд кета загаhан хэды шэнэээн худалдаагдаа гээшэб? Аяар гурбан центнер.

Магазин соо байhан хүн зоной, олоншын эдэбхитэдэй орожо шалгахадань, кета загаhа сэбэрлэhэн, hүүл тархиниинь илгаhан нэгэньшье тэмдэг таг дээгүүрньшье, доогуурньшье ушардабагүй. Иигэжэ наймаалагшад Малышкина, Шестакова гэгшэд хүн зониие мэхэлжэ, мүнгыень хуурan эдижэ байгаараа баhаhыса баригдаа.

Тиигэбэшье, энэ загаhа худалдаа абаhан хүнүүд үсөөн бэшэ. Энэн тухай hайнаар тодолхо хэрэгтэй. Энэ магазин ЛВРЗ-hээ холо бэш[...] ажалай дүүрэхэ багта, хүдэ[...] дэй заводhоо гэртээ бусаха [...] загаhан худалдагдажа эхи[...] ниитын эдэбхитэдэй нэгэн [...] энээниие шалгажа үзэхэ г[...] дэбэ. Хэды хүнүүдтэ нимэ у[...] гээр загаhан худалдагдаа[...] Уданшьегүй локомотив-ваг[...] барилгын заводой газетэдэ [...] хан бэшэг хэблэгдэбэ. Тэрэз[...] лициин хүдэлмэрилэгшэдтэ [...] гэжэ туhалхаб, энэ hая ним[...] ябадал гаргаhан наймаал[...] хайшан гэжэ үшөө элирүүл[...] гүйлтэ хэблэгдээ hэн. Хэд[...] байхада, редакцида бэшэгүү[...] жо эхилбэ, телефононшье на[...] ба.

Тэрэ мяха гохын загаhа [...] абаhан хүнүүдые милициин[...] Намсараевтай хөөрэлдэхые[...] бэд. Тиигээд ерэхэдээ үндэ[...] загаhа худалдаhан ябадал [...] эли болобо.

Улаан-Үдын Железнодоро[...] оной арадай сүүдээр Ма[...] Шестакова хоёр хатуугаар [...]

hүүлдэнь нимэ юумэ [...] дээ: магазинай тастрономи[...] hагые даагша Блинова, т[...] логшо Меньшакова гэгшэ[...] латмадайнгаа хүдэлмэри ё[...] гадагүй байба. Үнгэржэ[...] нүхэр Меньшакова наймаа[...] лышкинагай тиигэжэ хүн[...] хэлжэ байхыень хаража [...] ямаршье хэмжээ абаагүй. [...] хэдэ, сэдьхэлдэ ехэл хүнд[...] жагүйхэн хэрэг хэжэ ааб[...] зэмэтэ хэрэг хэжэ байхые [...] гаад, тэрээн зуура абяа ан[...] ха гээшэмнай тиимэтэйхэ[...] шэ аал?

Горнищеторгын директор[...] хан hануулга үгтөө. 6-да[...] най таhагые даагша Бли[...] годолго үгтэжэ, тэрэнэ[...] Меньшакова гэрнэ ээлжэ[...] шаалhаа доошолуулагдаад,[...] маалагша болгогдобо.

Олоной нюдэнhөө хо[...] гүйш! Зааханшье зэмэтэ [...] hэашин, шамайе хүлүүнhэ[...] абаха. Олонинтэ хүсэтэй.

П. СЫРОМЯТ[...]
Улаан-Үдын Железно[...] районой м[...] хүдэлмэр[...]

Редактор Ц. О. ОЧ[...]

Манай адрес, телефону[...]

АДРЕС ОБЪЕДИНЕННОЙ РЕДАКЦИИ: гор. У[...] улица Ленина, 35. Телефоны: редактора—23-67, зам[...]тора—38-42, зам. редактора—35-84, секретариата[...] отделов: сельскохозяйственного производства и [...] жизни—47-59, 35-14, промышленного производства и [...] ной жизни—48-89, 33-61, корректорская—35-95.

Улица ЛЕНИНА, 26. Телефоны отделов: идеоло[...]—24-74, советского строительства и быта—34-93, ра[...]ров и писем—25—41, 38-30, информации—32 74 [...]дов—34-05.

гор. Улан-Удэ, типография управления по печати при [...] Министров Бурятской АССР.

Н00231. Зак. № [...]

Совет олимпийцууд Токио ерэбэ

ТОКИО, сентябриин 26. (ТАСС-ай тусхай корр.). Совет олимпийцүүдэй түрүүшын бүлэг «ТУ-114» самолёдоор мүнөөдэр эндэ ерээ. Штангистнууд, хүнгэн атлетигүүд, уhанда тамаргашад, велосипедистнууд, hэльбэдэгшэд болон бусадhаа энэ бүлэг бүридэнэ. Тэдэнэй дунда дэлхэйн чемпион болон рекордсмен Юрий Власов, дэлхэйн болон олимпийскэ наадануудай чемпион Вячеслав Иванов, олимпийскэ чемпион Петр Болотников, велосипедээр тон бэрхээр гүйлгэлдэдэг совет спортсменүүд Алексей Петров, Юрий Мелихов гэгшэд бии.

—□●□—

ХИЛЫН СААНАhАА

СЭВ-эй комиссиин заседани

СОФИ, сентябриин 26. (ТАСС). Машина бүтээлгын талаар Экономическа харилсан туhалалсалгын советэй саг үргэлжын комиссиин ээлжээтэ заседани Варна шадарай Алтан мүльhэн гэжэ hууринда эхилhэн байна.

БТА агентствын мэдээсэлhэнэй ёhоор СЭВ-тэ хабаададаг оронуудай машина бүтээлгын талаар харилсаа холбооe саашадань үргэдхэн гүнзэгырүүлхэ асуудалнуудые Болгариин, Венгриин, ГДР-эй, Польшын, Румыниин, Советскэ Союзай болон Чехословакиин түлөөлэгшэд зүбшэн хэлсэхэ юм.

ПРАГА, сентябриин 26. (ТАСС). Экономическа харилсан туhалалсалгын советдэ хабаададаг оронуудта цементын заводуудые барилгын, шэнэдхэн байгуулгын байдалые шэнжэлхэ талаар эдэ оронуудай экспертнүүдэй комисси Брнодо хүдэлмэрээ дүүргэбэ гээд ЧТК агентство мэдээсэнэ.

—□●□—

Хамтаржа хэhэн ажалай үрэ дүн

ТУНИС, сентябриин 26. (ТАСС). «Советскэ Союзай Коммунис партиин түүхэ» гэжэ олон ботитой зохёолой оршол «Правдада» сентябриин 21-дэ толилогдоо hэн. Тэрэнэй тобшо удхыень «Советскэ компартиин зургаан ботитой түүхэ» гэhэн гаршагтайгаар Тунисай «Пресс» гэжэ газетэ толилоо.

Тиихэдээ, «Советскэ Союзай Коммунис партиин түүхэ» хадаа олон совет эрдэмтэдэй хамтаржа хэhэн ажалай үрэ дүн болоно, энэ зохёолой нэгэдэхи боти hаяар хэблэн гарагдахань гээд газетэ онсолон тэмдэглэнэ.

—□●□—

Ливанай Баас парти тараагдаба

КАИР, сентябриин 26. (ТАСС). Арабска hэргэлгын социалис партиин—Баас партиин Ливанда тараагдаhан тушаа декрет толилогдоо гээд Бейрудэй радио соносхоо. Энээн тухай ИЕН агентствын корреспондент Бейрудhээ дамжуулна. Бейрудэй радиогой мэдээсэлhэнэй ёhоор Ливанда Баасай партиина фонд усадхагдаха гэжэ декредээр хараалагданхай.

А Ю У Л Г Ү Й Н   С О В Е Д Т Э

НЬЮ-ЙОРК, сентябриин 26. ТАСС-ай корреспондент С. Лосев иигэжэ дамжуулна:

Аюулгүйн Советэй үсэгэлдэр үдэрэй заседани дээрэ Кипрэй асуудал зүбшэн хэлсэлгэ үргэлжэлүүлэгдээ. Бразилиин түлөөлэгшэ Жералдо де Карвальо-Силос Кипртэ ООН-ой сэрэгүүдэй байлгые сентябриин 26-hаа эхилэн үшөө гурбан hараар hунгааха гэhэн резолюциин хамтын проектые Мароккын, Бразилиин, Норвегиин болон Боливиин делегацинуудай зүгhөө дурадхаа. Советэй түрүүшын, 1964 оной мартын 4-нэй резолюциин, Кипр тухай асуудалаар Советэй удаадахи резолюцинуудай үндэhөөр ООН-ой сэрэгүүдэй мандат hунгаагдаба гээд, проект соо тусгаар тэмдэглэгдэhэн байна. Кипрэй асуудалаар мартовска шиидхэбэри, тэрээндэ хүсэд таарууттаар баталан абтаhан удаадахи шиидхэбэринүүд тусхайлбал иигэжэ тогтооhон байха юм. Кипртэ хуули гурим сахихын түлөө гол харюусалгые республикын правительство даахa, ООН-ой сэрэгүүдэй гаргашануудта hайн дураар суглуулагдаhан түлөөhэнүүдhээ ороhон мүнгэ зөөри зорюулагдаха. Кипртэхи ООН-ой сэрэгүүдтэ өөhэдынь сэрэгүүдэй хабаадалсаагүй гүрэнүүд ямар нэгэн финансова уялга дааха гэжэ шиидхэбэриин ёhоор хараалагдаагүй байха юм.

Резолюциин баталан абтаhанай hүүлээр ООН-ой генеральна секретарь У Тан иигэжэ мэдүүлээ. Кипртэ сэрэгэй ябуулгануудые дахяад hужэрөөлгэхэгүйн тулада али бүхы үүсхэл саашадаашье гаргахаб, Кипрэй правительстватай, мүн арал дээрэ амгалан тайбан байдал hэргээхые хүсэдэг правительствануудтай холбоо барисаагайгаар ябуулга хэхэб.

Кипртэхи Турциин сэрэгүүдэй зарим хубиие hэлгэхэ тухай асуудал саг зуура гуримшуулагдаа гэжэ У Тан мэдээсэ. Кипрэй правительствын буруушаадагшье байгаа hаань, Турциин правительство сэрэгүүдэйнгээ гурбанай нэгэ хубиие hэлгэхэ hанаашалгатай байhанhаань шэнэ бэрхэшээл тохёолдожо магад болоhон байгаа бшуу. Карлос Бернардес (Бразилиhаа урдань ООН-ой дэргэдэ байhан саг үргэлжын түлөөлэгшэ) гэгшые Кипртэ өөрынгөө тусхай түлөөлэгшэ болгон томилhон тухайгаа тэрэ соносхоо. Урдынь тусхай түлөөлэгшэ байhан Гало Плас ООН-ой зуурашалагша болоhон байна.

Арал дээрэ амгалан байдал тогтооhо талаар ООН-той харилсаа холбоо тогтоохоор правительствынгаа бэлэн байhые элирхэйлэн мэдүүлхэ зуураа, Кипрэй гадаадын хэрэгүүдэй министр С. Киприану иигэжэ заагаа. Кипрэй правительствын бүрин эрхэ хизаарлагдаха ёhогүй.

ООН-ой Генеральна Ассамблейн болохоёо байгаа XIX сессиин зүбшэхэ зүйлдэ Кипрэй асуудал оруулхые түйха тэжэ Кипрэй правительствын шиидхэhэн тухай Киприану мэдээсээ. Баталан абтаhан резолюцяар hаналаа хананги байhанаа тэрэ элирхэйлэн мэдүүлээ. ООН-ой сэрэгүүдэй архэ түлөөлэлгые Советэй үргэдхөөгүй байhанда hаналаа ханаагүйбди гэжэ Орхан Эральп (Турци) гэжэ хэлээ.

Аюулгүйн Советэй түрүүлэгшэ Н. Д. Морозов СССР-эй зүгhөө үгэ хэлэхэдээ иигэжэ hануулаа. Кипртэхи ООН-ой сэрэгүүд тушаа Советскэ Союзай шууд сэхэ хараа бодол СССР-эй правительствын меморандум соо найруулан хэлэгдэhэн байгаа. Эдэ ябуулгануудые хэзээдэшье, али бүхы оршон байдалда бэелүүлхэдээ, ООН-ой уставые сахиха гээшэ зайлашагүй шухала эрилтэ болоно. Мартын 4-нэй резолюциин эрилтэнүүдтэ үндэhэлэн ООН-ой сэрэгүүдэй мандат үшөө гурбан hараар hунгааха тухай Совет шэнэ шиидхэбэри гаргаа. Энээниинь Кипрэй правительство зүбшөөhэн байна гээд Н. Д. Морозов онсолон тэмдэглээ.

НЬЮ-ЙОРК, сентябриин 26. (ТАСС). Кипрэй асуудалаар Боливиин, Бразилиин, Мароккын болон Норвегиин резолюциин хамтын проектые Аюулгүйн Совет үсэгэлдэр нэгэн дуугаар баталан абаа. Амгалан байдал хангаха талаар ООН-ой забсаргта хүсэнүүдэй Кипртэ байха болзор үсэгэлдэр дүүрэhэн байгаа. Аюулгүйн Совет хадаа Кипрэй правительствын хүсэлэй ёhоор эдэ сэрэгүүдэй тэндэ байха болзорые үшөө гурбан hараар, 1964 оной декабриин 26 болотор hунгааха гэжэ шиидхэhэн байна.

—□●□—

Ливанда шэнэ правительство байгуулагдаба

БЕЙРУТ, сентябриин 26. (ТАСС). Хусейн Уэйни Ливанай шэнэ правительство байгуулаа. Тиихэдээ, дотоодын хэрэгүүдэй министр болон оборонын министрэй тушаалнуудые өөрөө даалсаха зангаараа үлөө.

Шэнэ кабинетэй тушаалнуудые хубаарилха Шарль Хелу гэгшын президентээр hунгагдаhан урда тээхидэ адли зандаа үлөө. Д-р Фуад Аммун гадаадын хэрэгүүдэй министр заагаа.

Японой портнуудта американска подводно лодконуудые оруулха тухай правительствын шиидхэбэрине буруушааhан тэмсэл Японой бүхы улад зон—эрдэмтэдhээ эхилээд гэрэй эзэн эхэнэрнүүд хүрэтэрөө ябуулжа байна.
ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Йокосукада болоhон буруушаалай жагсаалда хабаадагшад.
Джапан-Прессэй ба ТАСС-ай фото

БУРЯАД ҮНЭН
4-дэхи нюур.
1964 оной сентябриин 29.